

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

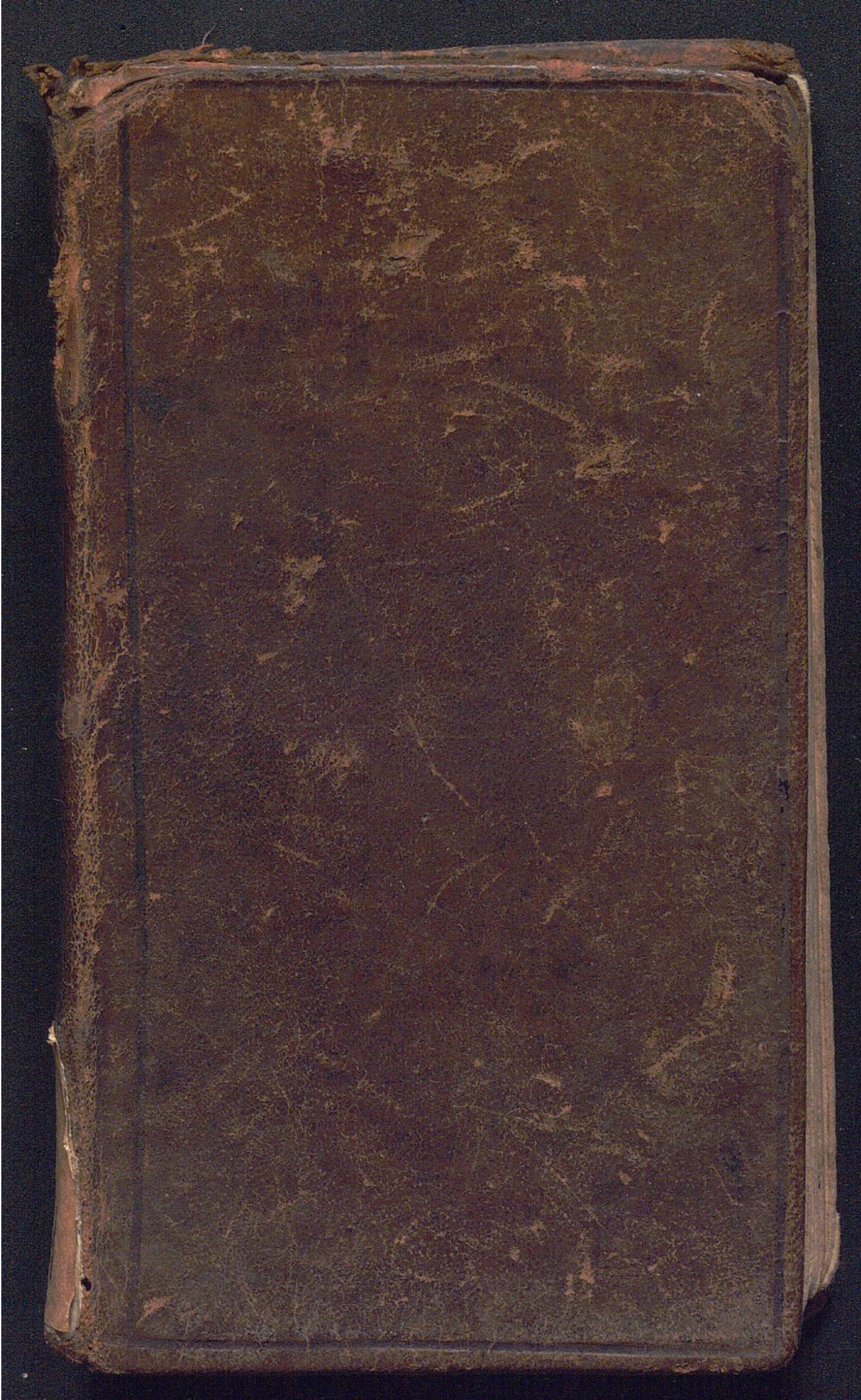
Universitätsbibliothek Paderborn

**Initium Sapientiae & Finis: Timor Domini, & Amor Dei: Seu
de fuga peccati, deque dilectione summi boni**

Comitin, César Jean-Baptiste

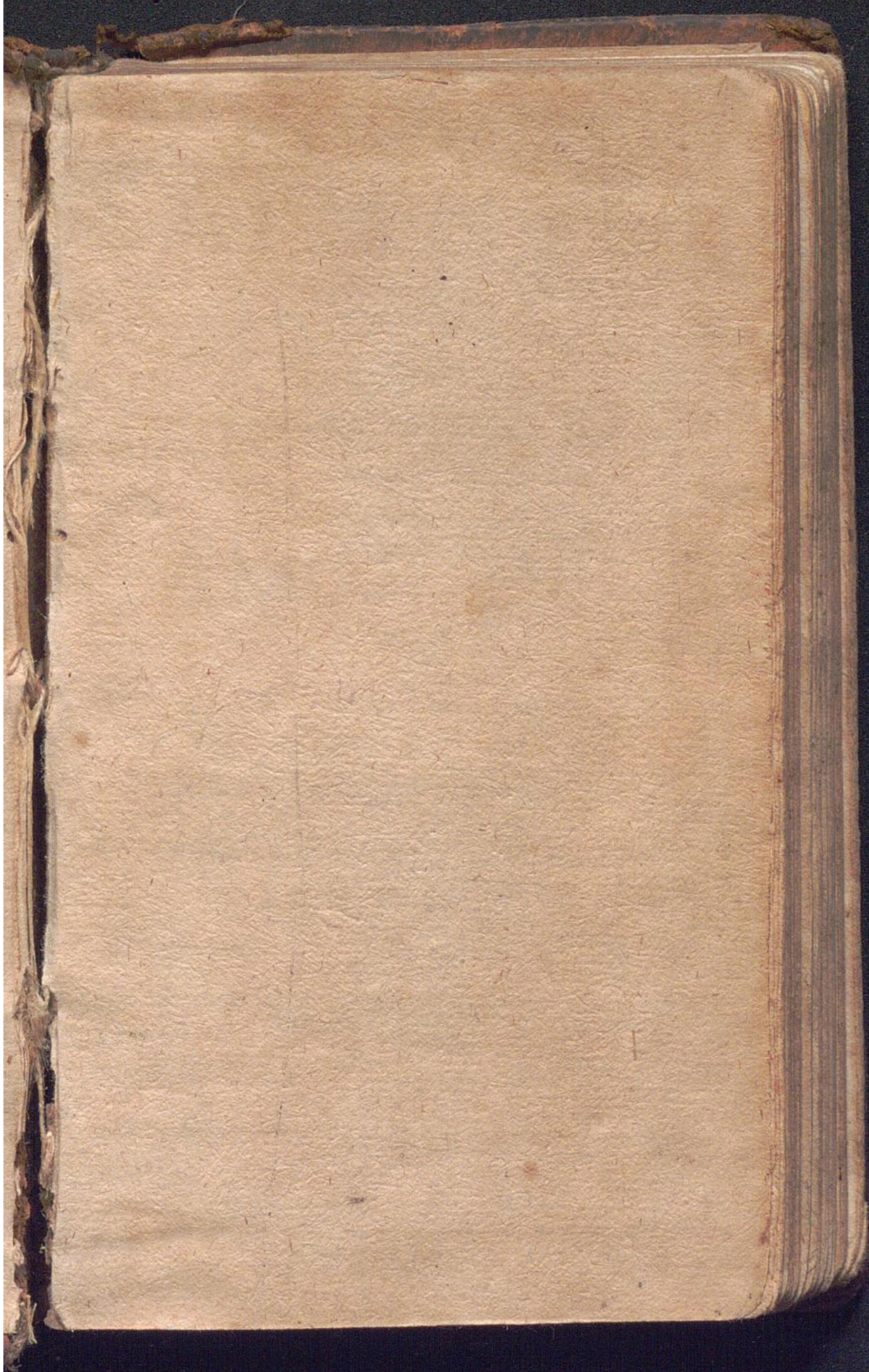
Coloniae, 1709

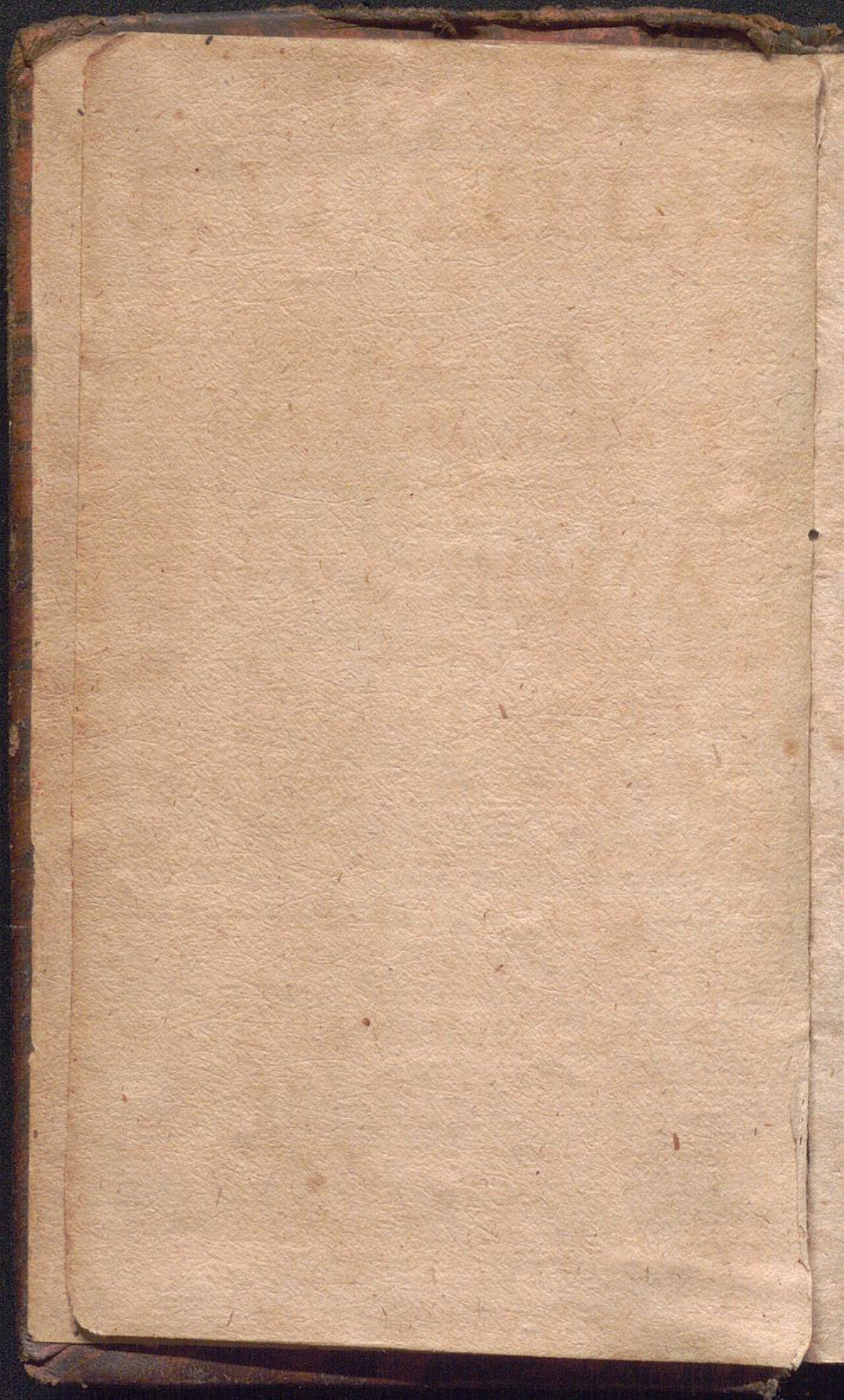
[urn:nbn:de:hbz:466:1-50773](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50773)

Th. 2961.

7. II
30.

INITIUM
SAPIENTIÆ

&

FINIS:
TIMOR DOMINI,

&

AMOR DEI:

Sen

de fuga peccati,
deque dilectione summi boni;
ad rectam morum institutionem

LIBRI DUO:

S. Joann

Auctore

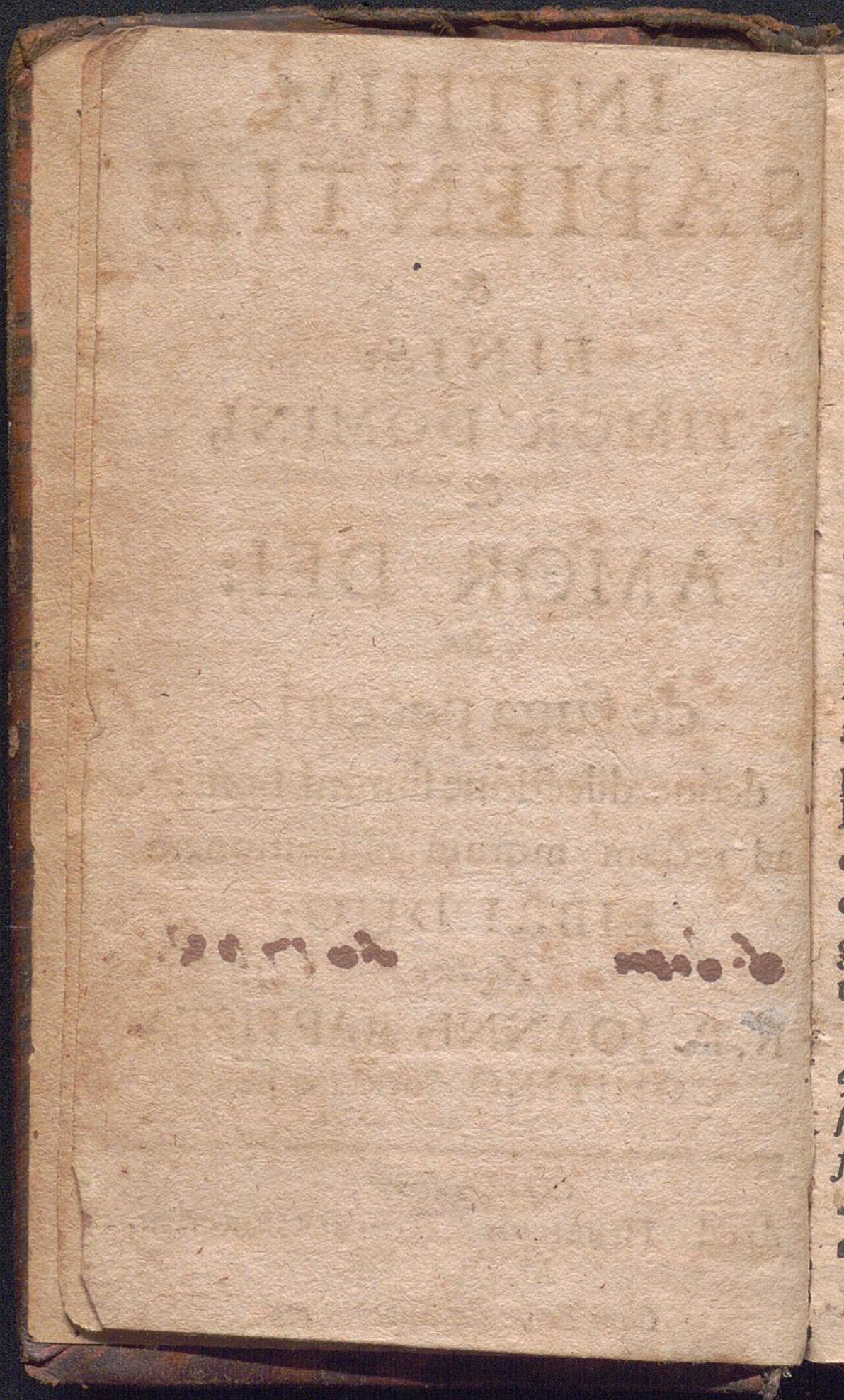
1708.

R. P. JOANNE BAPTISTA
COMITINO, Societatis Jesu.

COLONIÆ,

Apud HENRICUM ROMMERSKIRCHEN,
M. DCC. IX.

Cum Permissu Superiorum.

ANGELUS CUSTOS CLIENTI SUO.

ECce libellos geminos, mi amantissime
Cliens, quos eo animo accipies, quo
à me tibi offeruntur. Mole equidem
parvi sunt; attamen tu, si me amas, sedulo
legendo & expendendo, eosdem extends
in sæcula infinita. Vidisti, scio, aliàs prio-
rem, sive *Epistolam paræneticam*, de fugâ
peccati, toties typis expressam, semperque
laudatam: nunc illius quoque Auctorem
disces, uti & scriptam ab hoc uni è suis dis-
cipulis; in cuius deinde, idem secum vitæ
genus amplexi, gratiam, lucubrationem al-
teram de amore Dei adjecit. Ipsūmet audi.

*Habes, Adolescens Virque optime, (utrum-
que nomino, cum unus sis; quia illi uni utrique
scribo diverso tempore) habes gemellos à me
foetus, TIMOREM & AMOREM, initium
Sapientia & finem; quos eodem quidem partu,
eodemque loco, non eâdem atate tamen, enixa*

tibi CHARITAS: alterum olim, ad pedem montis Sinai, fumante adhuc vertice, parturivit; alterum modò, te jam maturo, meque canescente, flammam inter, igneumque Sionis imbrem, longè suavior effudit; utrumque ad rectam morum tuorum institutionem. Utere, si me audis, vel utroque, vel alterutro, commodo tuo; ita tamen, ut aurea torqui ferrea, serico seta precedat, hoc est, amor timor, sic enim monuit Augustinus. (In Psalmum 149.) sic & Christus: [Matth 10.] Timete eum, qui potest perdere in gehennam. Amabis, si timebis: est enim, est Sapientie radix timor, fructus amor.

Hæc Auctor illi, hæc ego tibi, Dilecte mi. Utrumque, in hunc Cælum omne, mirificè tibi demereberis, si ope ac operâ tuâ libelli isti à pluribus legantur.

(r)

INITIUM SAPIENTIÆ

TIMOR DOMINI,

seu fuga peccati.

LIBER PRIMUS.

Causa scribendi, & distributio Operis.

POSTULASTI nuper, optime Ado-
lescens, ut ætatis tuæ præcipitem ef-
frænatamq̃ue peccandi licentiam justi
timoris repagulis coërcerem. Non mihi
integrum est tam piæ voluntati, ne dicam
imperio in hac re tuo, non morem gerere.
Pauca pro temporis otiiq̃ue mei succisivis
operis, in hanc chartam, ex sanctissimo-
rum Patrum autoritatibus deprompta,
conjiciam. Quorum hic erit ordo; ut ea
primùm fugiendi peccati proferam argu-
menta, quæ te unum spectant, deinde quæ
Deum offensum, tum quæ peccatum ipsum,
ejusq̃ue pœnas.

CAPUT PRIMUM.

*Octo rationum momenta, quæ hominem
spectant.*

Habet hoc omne peccatum, ut cùm in
homines non minùs ac in Deum inso-

lescat, tum nemini plus obsit quàm auctori. Est enim viperæ genus, quod ei lucem, à quo accepit, aufert, infelice partu, infeliciores exitu. Rem omnium usu testimoniòque probatam, octo brevissimis argumentis exequor.

S. I. *Voluptatis usura brevissima.*

Aureum imprimis veniat in mentem aurei viri dictum: *Momentum est quod delectat, æternum quod cruciat.* (Chrysologus) Expende *momentum*; expende quid *æternum*. Illud tam breve, ut initio finis cohæreat, utrisque in unum punctum coniectis metis. Talis est voluptas: quam prius amissam scias quàm admissam. Fulguris instar, simul est in occasu, simul in ortu. Moritur citò, convescitur nunquam. Non sic pœna, non sic; quæ nullius temporis circumscripta spatiis, omnia superat durando, ipsi etiam Deo coæva. O momentum! ô æternum! ô præposteram mortalium optionem! *Æternitati perbreve anteferunt moram.* Sic, sic ille clamabat omnium exemplo unus: (Jonathas. 1. Reg. 14. v. 43.) *Gustans gustavi paululum mellis, & ecce ego morior.* Expende brevitatem culpæ, celeritatem sententiæ, gravitatem pœnæ. *gustans, inquit, gustavi.*
quid?

DE TIMORE DOMINI.

quid? *paululum mellis*, quo exitu? *Et ecce*
horior.

§. 2. *Voluptatis usura turpissima.*

Quid quòd omnis in luto est voluptas; ut non tam brevitatem, quàm fœditate deterreat? Inter homines desiisse te puta, ex quo ad mulorum equorumve voluptates, tanquam emissarius, adhinnire cœperis. Eò etiam turpior bestiis, quòd illæ sine ratione, tu cum ratione insanias; illæ naturæ impetu, tu arbitrii consensu. O rem pudendam! quam oculis nemo humanis audeat committere, nemo divinis possit subtrahere. O deplorandam! quam nemo emit unquam, nisi sui jacturâ. Vide, vide fugitivum; vide exulem à se ipso parentem dicam, an filium? utrumque. Latet Adamus, fugit Cainus; neuter evadit. ô latibulum! ô fugam! ô criminis audaciam! etiâ mne Deo illudi posse speras infelix, tu vel in secreto publicus?

§. 3. *eiusdem fastidium & amaritudo.*

Momentum dixeram voluptatis. Erravi. Aceti plus habet & fellis, quàm mellis. Pungit & cum venit, & cum recedit. [Habet omnis hoc voluptas, stimulis agit fruentes, apiumque par volantum, ubi grata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit iccta corda

morfu. *Boëtius de consol. Phil. l. 3.* Ipso in
 procinctu audies conscientiam oblatran-
 tem: Ah! miser, quò ruis? ubi pudor? ubi
 Deus? Hic, hïc juxta te; quem videntem,
 quem vindicantem non effugies. Ipso in ex-
 itu ita perorabit: Admisisti? consensisti in-
 felix? & quidem tua illa voluptatula, tanto
 ambitu quæsita, ex oculis evanuit: ex oculis
 dico, non ex animo; apud quem restat ex
 illa posthumus dolor, longè acerbissimus
 partus. (In felle amaritudinis, & obligatio-
 ne iniquitatis video te esse. *Act. 8.*) Agnos-
 ce igitur. Non postrema gaudii modò, sed
 principia quoque luctus obsedit. Sit ante
 oculos Aminon, (*2. Regum 13.*) Ille, ille con-
 tabescens & desiderio sceleris, & fastidio:
 miser utrobique, post & ante peccatum; sed
 utrobique speculum tui.

§. 4. *Gratia dispendium.*

Atque hæc damna ne gentiles quidem
 nesciêre. Accipe nunc, quæ Christiani, quæ
 Patres, quæ Fides tua persuasit.

Ad pecudum sortem miseros, dixi, vene-
 fica illa prorsus abjecit. Utinam hïc finis
 esset, & non etiam ad dæmonum horribi-
 lem conditionem damnaret! Aspici-
 te, Adolescentes, quæ doleant. Animum
 ego

DE TIMORE DOMINI. 9

ego vestrum, quem vidistis nunquam, ante oculos sisto: sed heu, quali quantoque è statu dejectum! quàm mutatum ab illo regio, innocente, purissimo spiritu, qui inter Angelos quoque triumphabat! Nimirum, ex quo voluptati sacramentum dixistis; amicitiam gratiamque Dei destituti, hostes bonorum omnium, Christi adversarii, tetram, olentem, fuliginosam in corpore animam gestatis, infami dæmonis cauterio inustam, & tantum non dæmones estis. Vidistis in tabellâ hinc Michaëlis, indè Luciferi dissimillimam effigiem? ut ille decoro vultu, fronte sublimi, erectam cælo cervicem gerit formosissimus juvenis; hic contrâ scintillantibus oculis, dirissimâ illuvie, membris obtortis, monstrum horrendum, informe, ingens, cui gratiæ lumen ademptum? Uterque animi vestri simulacrum est: ille, gratiæ donis conspicui; hic, peccati labe deformati. Heu me! Quid prodest hoc corporis cadaver circumferre, si animus, caput vitæ, interiit? Audi Sapientem: (*Eccli. 21. v. 2.*) *Quasi à facie colubri fuge peccatum. Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum.* Audi Sapientiam: (*Luca 12. v. 5.*) *Timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere*

tere in gehennam. Quis ille autem? Deus? imò Deus non mittit nisi in cælum, *bonus ex suo, justus ex nostro.* Est ergo, est peccatum causa furoris, & irarum caput. Hic gehennæ pater, hæc origo mali metuenda tibi.

§. 5. *Diaboli servitus.*

Ecce aliud ex illo malum. Nam quia sese Deo subduxit; in nervum, in catenam, in herilem, imò tyrannicam, diaboli servitutem conjectus est. Excessit à latere impuri clientis purissimus patronus; non sustinet teterimum halitum animæ infelicis: ei in locum succedit Rex & Dominus, qui tandem? dæmon certè. O qualem custodem! cui dies noctesque non aliud incumbat, quàm misero gulam aut frangere, si liceat, aut fringendam objicere. Et nos in tanto periculo, tamque vicino mortis, hostis, flammæ perennis, hilares sumus? ad expiatorium sacramentum non confugimus? ô insaniam! Sic in morbo *ridet phreneticus; sed non est sanus.* (*Augustinus.*) sic inter haras exulat à parente *prodigus*, exulat à filio, addictus *uni civium*; nam *aut Dei sumus, aut Diaboli; nihil medium.* [*Idem.*]

§. 6. *Varia animi & corporis damna.*

Quid illi verò in tali solitudine? Quid dico

dico? in tali dæmonum contubernio constituto? Quid fiet, inquam? Quàm multæ undique, quàm graves rerum imagines affluent; quæ spectra per noctem oblata? qui conscientia clamor? qui latratus? Enimvero hîc vermem assiduum, hîc vulturem non fabulosum, hîc furias omnes, hîc orcum invenies, orco pejorem. Gliscit intimè, omnesque penitus animi recessus pervadit inquietus horror: pavet ad omnia malè conscium pectus, contremiscit artubus, exalbescit metu? nec sibi, nec Deo, nec ulli cohaeret. Agunt transversum animi pestes omnes, Intestinum bellum, pugna horrida, cæca tempestas. Talis olim primusque Cainus; tales ab illo impii omnes fuere: *habet enim, habet, nescio, quos mens scelerata carnifices; aut ipsa sibi potius carnifex est.* (Pacatus.) *Vis mittere in infernum? mitte in seipsum.* (Augustinus.)

Quid dicam, quòd nonnunquam in vitam ipsam manat exitium? Luxatur corpus, frangiturque voluptatum immoderatâ libidine. Hinc nefandæ morborum species; hinc visi in ipso flore jam facti senes, labantibus membris, & fœtidis, & effœtis. Triste, sed justum spectaculum.

Præter hæc corporis animique damna ,
 alia è civili consuetudine petuntur. Qualia
 sunt , quòd nemo unquam improbum ho-
 minem verè amavit , si improbum nôrit.
 Multò minùs dignum honore duxit. Est e-
 nim , est honor umbra virtutis. ùt umbra
 suo sine corpore nulla est; ita neque verus
 honor sine virtute: nam *gloria nostra hæc est,
 testimonium conscientia nostra.* (2. Cor. 1.) In-
 gloriùs ergò , intestabilis homo , quisquis
 hoc testimonio caret. *Theatrum* sibi vir bo-
 nus : malus autem ipse sibi supplicium, ipse
 ludibrium. Talis est inter allophylos Sam-
 son; pœna sibi , pila hosti, [*Judic. 16.*]

§. 7. *Bonorum operum inutilitas.*

Sed parva sunt. Perpende hîc mecum ,
 quàm multis spoliatur bonis. Cùm apud
 Deum esset in gratia, inter filios Dei, parti-
 ceps erat omnium timentium Deum. Nihil
 in toto Christiani orbis ambitu præclarè fi-
 ebat precum , orationum, votorum, austeri-
 ratum, sive in claustris; sive in templis; nihil
 erat , inquam , ad cujus meriti sortem non
 accederet. Nunc extorris , vagus , à facie
 Dei, atque à toto fidelium corpore , instar
 putridæ carnis, abscissus, nullam ex operibus
 vel suis, vel alienis , gratiam spémve conci-
 liat.

liat. (Si charitatem non habuero , nihil mihi prodest. 1. Cor. 13.) O periculosum statum , cui medicina non prodest ! Antiochum recordare. *Orabat hic scelestus Dominum , à quo non esset misericordiam consecuturus. [2. Machab. 9.)*

§. 8. *Mentis cecitas & pertinacia.*

Denique ad cumulum ceterorum , exoritur ex hac destitutione tantâ [quod unum omnium gravissimum est] pertinax obfirmatâque in scelere voluntas , quam nulli inferi , nullæ minæ dimoveant. Offunditur consceleratissimæ menti horrida caligo : succedit immanis quidam ad omnia stupor. Exinde durum inaccessumque cor , & nullis cæli telis expugnabile. Ridentur omnia , calolum obducitur : gratiæ hinc diminuuntur ; indè scelera , pestes , hostes corroborantur. (Præcedentia peccata consequentium pœna. *Isid.*) Conclamatum est. Eò malum erumpit , ut neque pejor esse , neque fieri melior possit. Quid infelicius ? sed quid usitatus ? *quotidie nascitur Achab, (Ambrosius.) & Saul , & Pharaon.* quotidie clamas , ut iste , cras : *& ingravaturn est cor tuum, & computruerunt cicatrices tua à facie insipientia tua.* Miser ! ecce , ecce da-

dæmonem æquas malitiâ , superas pœnâ.
Theſaurizas enim tibi irâ in die ire. (Rom. 2.)

Summa Capitis primi.

En tibi, charissime Fili, octo rationes à
 tuis ipsius commodis haustas, quas sic com-
 plectere. 1. Voluptatis unam esse guttulam,
 momento brevior. 2. Eamque multo fel-
 le dilutam. 3. Emendam summâ corporis
 animique infamiâ. 4. Maximorum etiam
 bonorum jacturâ; honoris, innocentiae, ca-
 stitatis, gratiae divinae, ac sæpè humanae;
 quæ tantum illius umbra est. 5. Amitti cli-
 entelam bonorum geniorum, succedenti-
 bus in locum infestissimis furiis, quarum
 sit ipse mancipium. 6. Insuper conscientiae
 stimulis exercitum perenni falo conflictari;
 corporis quoque florem deteri, firmitudi-
 nemque convelli. 7. Præterea exhæredem,
 atque à spiritualibus bonis exfortem, nihil
 cælo dignum præstare jam posse. 8. Denique
 obduratam mentem obrigescere malis, &
 quasi designatam ad perennes flammæ vi-
 ctimam, extremum exitum præstolari. Et
 hæc omnia ob momentum [Violabant me
 propter pugillum hordei, & fragmen panis.
Ezechiel. 13.] quod delectat. Expende,
 fili, expende; expende, inquam.

CAPUT SECUNDUM.

*Octo rationum momenta, quæ Deum
offensum spectant.*

MUltum dixisse videor; sed nihil ad
ea quæ sequuntur.

Omnis lethifera labes divinæ majestatis
imminutæ crimen est. Ergò huc animum
intendito.

§. 1. Deum infinitum ledit peccatum.

Meditare, quò se fundat, quantumque
pateat illa majestas? quàm immensa, quàm
omni ex parte incircumscripta? quid in ea
potentiæ? quid virium? quid scientiæ? quid
virtutis? deinde ita tecum disputa. Ex dig-
nitate majestatis appetitæ, crimen increfcit;
ut quantò augustior est illa, tantò hoc im-
manius esse necesse sit. Levius est, obscuri
hominis gratiam effundi, quàm præstantis
viri, & hujus, quàm Principis. At Regum
nulla non injuria atrox est. Quid igitur, si
Rex Regum Deus appetitur? quid si ab ho-
mulo abjectissimo? quod aliud caput est
indignitatis. Quantum intervallum est in-
ter mortalem & immortalem, inter
hominem & Deum, quis assequitur co-
gitando? Nimirum tam atrox facinus est,
tàmque desperatum, ut si extrema pernicies

im-

immineret Angelis, hominibus, cælo, terrisque, optanda sit totius latè mundi ruina, præ unius vel levissimæ in Deum injuriæ offensione. Quid ergò statuemus de immanibus, nefariisque flagitiis, quæ tam facilè admittimus, tot & tantis? Hunc tu furorem animo putas posse complecti? *Peccatum est inhonorare Deum; quod non debet facere homo, etiamsi totum pereat, quod non est Deus.* [Augustinus.] Vim expende sententiæ; nec dici potuit amplius; nec dici debuit minus.

§. 2. *Præsentem laceffit.*

Age, quoniam hoc cepimus, nunc illud meditare: quod non solum tantus Deus offenditur; sed præsens quoque, ac coram illuditur. Non ignoramus, in ipso nos vivere, moveri: & esse: non nescimus, ejus oculum omnia penetrare, nec longè ab unoquoque nostrum abesse: (Act. 17.) nihilominus audemus; & quasi insultantes tantum non dicimus: Etiam si rebus meis inter sis, notes, oculis cuncta designes; scelus hoc infigam ante ora: neque est mihi curæ, quòd doleat, quòd te acerbissimè torqueat. Approbante improbante, æquo atque iniquo aggrediar, ac complebo. O intolerandam insolentissimæ mentis audaciam! Tu hæc in
De-

Deum, ô vermis! ô pulvis! ô nihil! *Quare, quare locum, ubi te non videat, & fac quod vis.* (*Augustinus.*) sed non invenies, nam & ardente lucernâ videt te; videt & extinctâ, donique vivis intra Deum.

§.3. *Immortalens ad mortem deposcit.*

Impudentem vidisti, cognosce impium, Parum est, in oculis fecisse divinis: novum scelus molitur, parricidium Dei. Immortalem ad mortem exitiûmque deposcit; & novus hic Herodes perditum cupit non infantem in stabulo, sed regnantem in cælo. Non placet sceptrum & potestas in vindice. Exturbetur à folio, si potest: sed hoc non potest; furit tamen, odit nimium potentem, arcer procul ab animo, quantum in se est extinguit, dum charitatem in se interficit; in quam, tanquam in divinam imaginem, (quia corpus lædi nequit) exasperata tigris insolenscit. Non sum ego qui hæc dico. *In ipsum* (*horribile dictu*) *deservire rectorem & authorem,* ait Bernardus. (*Serm. 3 de Resurrect.*) Nam, *quantum in ipsa est, ipsum Deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet, Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo, Deum non esse Deum, &c. Crudelis planè & execranda mali-*

malitia, qua Dei potentiam, sapientiam, justitiam perire desiderat.

§. 4. *Beneficium offendit.*

Est quidem hoc, quod dixi, immane; id ipsum tamen longè horribilius accidit propter immensam, quâ dilexit nos Deus, charitatem. Quem enim odimus? nonnè optimum parentem? à quo victum, vestitum, auramque vitalem accepimus. Circumspice te; à capite ad calcem donum Dei es, quot in te pili, tot ejus curæ, quot momenta numeras, tot beneficia usurpas. Te matri in utero, te tibi tot annis dedit, datque toties, quoties respiras. Ecce nunc cùm hæc legis, imò cùm peccas, (ô incredibile dictu!) ab ipso pendes protegente, conservante, suis manibus sustinente. Si te ista nutrix vel lantum ungvem defereret, quid te fieret? & tu in ipsa beneficii usura mammam mordes lactantem. Mordes? exulceras, dilanias, dentibus, manibus, pedibus petis, tuis telis, suis donis. Deum Deo impingis, & sibi ipsum occurrere vel in offensa facis. Quid hîc dicam? hostem te pûtem? filius es. Mulum calcitrantem? homo es. An furiosum? sanus es. Exclamabo: O filium hostem? ô hominem ferum! ô sanum insanum! cujus fides

fides

DE TIMORE DOMINI. 19

fides infidelitate, ratio amentia plena est. Quid plura? in homine Christiano nec Christum invenio, nec hominem.

§. 5. *Misericordiam contemnit.*

Quæstus sum ab usum doni, hoc est, tui. Pejus est, quod sequitur; abusus donantis, hoc est, Dei. Indulgentia patris facit, ut genio indulgeas? Si opprimeret, si fulmine dejiceret, si ad orcum, ut potest, [quis enim vetat?] demitteret; auderes? quia prius est, tu impius? quia parcit, sævis? quia non occidit, insanus? ignoscentem calcas, quem punientem vererere? nimirum hæc illa est ingens scelestaque vis contra Spiritum sanctum, cui se negat Deus [Matth. 12.] posse placari vel in hoc, vel in altero mundo. Læsa quippe patientia, læsus amor fit furor, ut factus est ex ove lupus; sic ille fit ex agnoleo, ex pastore iudex. ô formidandã tibi personæ novitatẽ.

§. 6. *Vim & meritã patientis exhaurit.*

Quidquid attingi, summum videtur; cum semper aliquid gravius instet. Ad sanguinem venio clamantem, non Abelis, sed Dei, sed Agni. O qualem hinc quantamque nequitiam! Occisus est. Cui? tibi. Impensus, superimpensus. Quam tu gratiam refers tot sudoribus, tot spinis, tot flagellis? Dicam,

te

te projicere hunc sanguinem in ventos? quā-
 lis ille quondam, qui cruentā in cælum ma-
 nu, *Vicisti*, clamabat, *vicisti, Gallilæ!* Dis-
 crimen est. Julianus suum cruorem in Chri-
 stum, nos Christi sanguinem in nos effundi-
 mus. Ille dicebat, *Vicisti: nos, victus es*, cla-
 mamus, *cujus bonitatem scelere superamus.*
 Inanes ergò spes Christi, irritique omnes
 labores. Frustra in Cruce pependit. *San-*
guis ejus super nos. [*Matth. 27.*] Paulus: (*Gal.*
lat. 5.) *Christus vobis nihil proderit. Evacuati*
estis à Christo; à gratiâ excidistis. Recedit
 inglorius, & irrisus, non solum à nobis, pro
 quibus pependit; sed etiam à dæmonibus,
 contra quos certavit. Quorum hæc est a-
 pud Cyprianum (*De opere & eleemosynis.*)
 gravis in Christum infectatio: *Ego pro istis.*
quos mecum vides, nec alapas accepi, nec fla-
gella sustinui, nec crucem pertuli, nec sangui-
nem fudi: sed nec regnum illis caeleste promit-
to, nec ad paradisum, restitutâ immortalitate
de novo revoco; & munera mihi quàm pretio-
sa, quàm grandia, quàm nimio & longo labo-
re quaesita sumptuosissimis apparatus com-
parant? Tuos tales munerarios, Christe, de-
monstra preceptis tuis monitos, & pro terrenis
caelestia recepturos, &c. Concludit Cypria-
 nus:

nus: Quid ad hac respondemus, fratres charissimi? Sacrilegâ sterilitate, quadam tenebrarum nocte coopertas divitum mentes quâ ratione defendimus? quâ excusatione purgamus? qui diaboli servis minores sumus, ut Christo pro pretio passionis & sanguinis, vicem nec in modicis rependamus?

§. 7. Christum rursus agit in Crucem.

Heu me! nova plaga, peior, immanior. Dixi te dejicere crucem, mortem obliterare. Non dejicis; sed erigis. Non obliteras; sed innovas. Venditur rursus, spernitur, deseritur, abnegatur, flagellatur, spinis redimitur. Barabbæ postponitur, ostentui habetur, crucifigitur. Cain, ubi est frater tuus? quid fecisti? negasne vidisse? aut à te tam barbarè trucidatum? at ejus sanguis apud Augustinum (Serm. 181.) clamat. *Gravior apud me peccatorum tuorum Crux est, in qua invitus pendeo, quàm illa, in quam tui misericors ascendi.* Clamat apud Bernardum: *Cur addimus afflictionem afflicto? magis aggravant Christum vulnera peccati nostri, quàm Vulnera corporis sui.* Causam requiris? in Cruce homo tantùm patitur; in peccato etiam Deus.

§. 8. Nova Christi proditio.

Ego te si Judam proditorem, si Pilatum,
si

si Caipham dixissem, appellares ad præto-
rem injuriæ. Duci non vis, & esse festinas.
Quoties prodidisti? ne pro triginta quidem
denariis. Et illi quidem per inscitiam; tu
Christi, tu Dei in Christo non ignarus. Non
ne ubi plus gratiæ, plus est sceleris? ubi
plus notiæ, plus est nequitia? *Minus pec-
caverunt Judæi, inquit Augustinus, (In Psal.
68. conc. 2.) crucifigentes in terra ambulan-
tem, quàm qui contemnunt in celo sedentem.*
Ego te certè, qualem voles, dicam. Sed te, si
peccas, meque Anselmus etiam diabolo ne-
quiores facit. *Quia Diabolus, inquit, per-
sistit in malitia, Deo reprobante; ego verò,
Deo revocante. Ille obduratur ad punientem;
ego ad blandientem: Et si uterque contra De-
um, ille contra non requirentem se, ego contra
morientem pro me. Ecce cujus imaginem hor-
rebam, aspicio in me horribiliorem.*

Summa Capitis secundi.

Age nunc collige summam, si vales. 1. Of-
fenditur Deus, & Deus immensus, & mise-
ricors, & vindex. 2. Et in oculis. 3. Et tantâ
cum atrocitate, ut etiam perditum opti-
mum parentem velimus. 4. Largitorem
bonorum omnium; quo ne peccando qui-
dem carere possimus. 5. Id verò quia ta-
ceat

ceat, quia non puniat, quia truncum puta-
 mus, 6. Cùm tamen ejus sanguinem videri-
 mus pro nobis effusum, frustra & pro nobis
 & contra nos clamantem. 7. Quid dicam
 amplius? non exinanitam solùm Crucem,
 sed etiam instauratam. 8. In hoc & Judæis,
 & Judâ, & Judice Pilato, & denique dia-
 bolo crudeliores, ùt modò audisti. Et ista
 tanta furorem non sistent? Summus, opti-
 mus Deus ab abjectissimo vermiculo tam
 atrociter offenditur? momenti gratiâ? Ah!
 si homines hæc intelligerent! si Christiani
 perpenderent! Quis ille tam furiosus tam-
 que impius, qui in hæc nefanda, immania,
 truculenta spontè incurrat? tunc, fili? tu,
 Christi secutor! ah! mihi nunquam de te
 tam sinistra mens obveniat. Non credo; nec
 credam, dum aliquis sensus erit. ergò re-
 spisce, *Deum time, & mandata ejus observa:*
hoc est enim omnis homo. (Ecclesiaste 12.) Ergò
 (infert rectè Bernardus) *si hoc est*
omnis homo, absque hoc nihil
omnis homo. (Sermon,
 20. in Cant.)

CAPUT TERTIUM.

Orationum momenta, quae spectant peccatum, eiusque poenas.

Addamus postremum è tribus caput, quod duobus primis hoc fortè potentius futurum est, quò magis sensibus obnoxium. Ex effectis ipsis sumitur. Scenas hinc dabo, & tragœdias horrendas.

§. 1. *Angelorum casus.*

Ecce in ipso proscenio mundi, inter altissimas nubes, videntur Angelicum illum pavonem? quàm nobili incessu quondam! quàm rutilantibus pennis! nimirum Angelorum omnium gratiâ, decore, potentiâ, ingenio, scientiâ, naturâ facile principem. En fortuna: do nunc casum. Admittitur cogitatio superba. Consentitur. O cæli vices! Ruit, ruit sidus illud antiquum, atque à summo vertice non in terram, non in mare dejectus; sed inter flammâs perennes ergastulo addicitur inferorum, ex Angelo dæmon, ex felicissimo miserrimus. O catastrophem! ô exitum terribilem! Quæ causa fuit? cogitatio una, unius momenti. O cogitata cogitationem istam, & ab una disce omnes. *Mensura Angeli, mensura hominis.* Olim cædebat canis, ut paveret leo: hinc cæditur

DE TIMORE DOMINI. 25

ditur leo, ut paveſcat canis. nam ſi tale ſcrutinium eſt in Hieruſalem; (cum Hieronymo loquor) quale futurum eſt in Babilone ?

§. 2. *Adami ruina.*

Permuto ſcenam. Viridarium propono roſis, myrtetis, deliciis, ſomno pleniffimum. Nondum ſteriles avenæ, nec infelix paliurus apparebat; æterni flores, ver perpetuum, pax ſumma. Hæc ſcena. Sed vide cœnam longè infeliciffimam. Pomum comeditur. Quid exinde ? heu me ! Ille hominum caput, mundi, cæli, terrarum, elementorum, tempeſtarum, belluarum, piſcium, avium, ferarum, & quod caput eſt, ſui Rex : ille prudentiffimus, ſapientiffimus, beatiffimus, in quantas ſervitutes cladesque venit ? omnium pila malorum ; ludibrium fortunæ, mancipium ſui. Nimirum ab uno malo ad omnia mala itum eſt. Numera plagas rixasque terrarû, maris & cæli jurgia, grandines, procellas, frigora, ſterilitates, annonas graves, incendia, diluvia, vaſtitates. Numera peſſimi omnium ſervorum (corporis noſtri dico] perduelliones, defectiones, morbos, febres, contagia, lethiferos ſudores, quot denique mortes ? numera peſtes animi, iras, livores, odia, ſimultates, ægritudines, atque

B

hinc

hinc neces, parricidia, lites, bella, quàm gravia omnia? quid illa mortis præsentis & futuræ supplicia, inferos, flammæ, tenebras perennes? quid tot millia miserorum infantium hac gulâ consumpta? Hæc si perpendes, nonnè exclamabis? ô malum, malum! quanto sanguine stetisti? nonnè cum Zacharia [Cap. 13.] dices? *Quoniam Adam exemplum meum ab adolescentiâ meâ.* O primordia rerum! Eheu! si talia sunt initia nascentis mundi; quod erit funus & morientis, & damnati?

§. 3. *Inferorum tormenta.*

O malum, malum! ô momentum, momentum! An in Angelo cogitatio? in Adamo morsus tam atrociter? in nobis flagitium, & tot flagitia, non punientur; cum iustus sit Judex, & omnibus æquus? Descende ab orchestra in caveam inferni. Hic tibi scenam igneam, hic lanistas ostendam nunquam rude donandos. Videbis, inquam, non te, (quod avertat Deus) sed tuum peccatum mirabiliter excruciatum, qualecunque voles, blasphemiam, impudicitiam, ebrietatem. Quid hic dico? ignem æternum tui; mei, inquam, peccati pœnam esse. IG-

NEM expende, deinde ÆTERNUM: tum

utrum-

DE TIMORE DOMINI, 27

utrumque committe , IGNEM ÆTERNUM. *Ignem*, nil gravius: *Æternum*, nil longius. *Ignem*, quo animus, quo corpus, membra, oculi, viscera, præcordia, omnia torrentur. *Æternum*, cui meta Deus, & homo, qui cruciatur. *Ignem*, qui cesset nunquam, *Æternum*, qui nunquam finiatur. *Ignem*, cui noster ignis collatus sit fumus. *Æternum*, cui vita nostra comparata sit puncto minor. IGNEM ÆTERNUM denique. Hoc est uri, uri, uri, & semper uri. Hoc unum in inferno vocabulum, una hæc actio, uri. Fallor. Una hæc passio. Manè serò, nocte dieque. Fallor, die. Nocte perpetuâ. Credis hoc? fide certum est. Credis, inquam? tu credis? ergo evici, ut nunquam pecces. *Quis enim poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitavit ex vobis cum ardoribus sempiternis? (Isa. 13.)* Tunc, fili? experire, & ante ferales orci nuptias inseluctabilem animo ac mente desponde rogam, imitare scævola Christianum, dico Martianum, (*Sur. Febr. 13.*) & injectâ in ignes manu dic animæ, dic corpori tuo: Potes in æternum uri?

§. 4. *factura gloria celestis.*

Vis adhuc amplius? ita, æterno amplius.

Quid? Deum quem perdis, Cælum quo excidis, Angelos, Beatos, beatitudinem ipsam: tuam, si non peccâsses; æternam, si momento non posthabuisses. O qualem luctum, cum hæc in oculis quondam erunt! Egone infelix mercator parvo immensa, caduco æterna, instabili certa atque mansura postposui? itane est? Deo caremus, summo bono? Jesu meo, & Matre Jesu, & omnibus bonis? Gaudia illa immensa, quæ præparavit Deus diligentibus se, mea non sunt? nec videbo unquam; aut si videbo, tantum ut amissa doleam? O *infernum*, inquit Chrysostomus, *inferno acerbiores!* nam, cum tanta sit in nobis privatio boni, quantum ipsum bonum quod perditur; summum id malum esse oportet, quo fit jactura summi boni, hoc est, Dei. O te pœnâ divitem! qui uno momento & summum acquiras gehennæ malum, & summum amittas æternæ beatitudinis bonum, utroque miserrimus;

§. §. *Peccato est impar omnis pœna.*

Horres in suppliciis; ego in suppliciorum causis, Credēsne? non sævitur in inferno, sed parcitur. Minor est pœna quam culpa, æternitas quam momentum. Ita est. Nec inferi, nec cælum explent. Stupes? stupeo ego stuporem tuum. Audi, in quo ex-

hor-

horrescas multò magis. Si maria omnia in lacrymas, cælum omne in gemitus, quicquid est in suspiria verteretur; ne sic quidem hujus incendii vel scintillã exringueres. Audi amplius. Si quot stellæ in cælo, quot stillæ in mari, quot arenæ scrupi in littore, tot essent mundi in cinere & cilicio; ad expiandam vel unicam labem, fieret nihil. Audi amplius. [S. Aug. D. Thom. Suar. Vasq.] Si ad hoc Angelorum, hominum, dæmonum etiam infinita multitudo concurreret, votis, pœnis, flammis, infinitis, immensis, sempiternis. Audi amplius. Si singuli eorum, quos dixi, omnes omnium infernos exantlarent, & singuli essent infiniti, & infiniti infinita sufferrent, & infinito tempore; tot victimæ, [ô rem incredibilem, sed verissimam!] tot & tantæ victimæ nunquam litarent, quantumvis æternùm facerent ac voverent. Comprehen- dis? aut si tibi hæc vertiginem afferunt, fateri omni opinione majus esse hoc malum.

§. 6. *Solus par Deus.*

Unus par, qui maximè impar, Deus. Hic tibi novum aperio theatrum. Calvariam. Deus patiens, Deus in cruce. O tragicam scenam! Numerosa sputa, colaphos, flagella, spinas, clavos, cruces. Cogita deinde, quid

fit hæc pati Deum. Expende, qui valor sit sanguinis tanti. Expende, inquam. Pervenisti ad summam. Hoc, hoc pretium peccati fuit; sanguis Dei, vita Dei, mors, crux, anima Dei. O rem inexcogitabilem! & miramur Anselmum, (*De similitud. cap. 190.*) cum dicit? *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessario uni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem enim purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus calorum regna tenere.* Non miror, non miror, si parricidam Christi non amat etiam in cælo; si flammam non timet etiam in inferno. Mutatur scena, & cælum fit infernus cum hac furiâ furiarum, quæ dæmoni quoque dæmon est, & flammis oleum ac bitumen. Adest? ardent omnia, etiam *asbestina*, Angeli & Animæ. Abest? ros ubique, etiam in fornace.

§. 7. *In hac quoque vitâ punitur,*

Et quidem ardentem in cælo, in paradiso, in inferis, in ipso Deo vidisti; ecce do conflagrantem in terris. Recordare adulterium Davidis, furtum Achani, blasphemum Rab facem. Revolve annales, quoties unius ob culpam & furias regna in exitium data; hîc mil-

millia peste consumpta, hinc diluvio populos, hinc incendio urbes. Videbis etiam pignora in scelere parentum intercepta, & vicissim parentes in puerorum. Videbistotam ab uno familiam damnatam, filios, nepotes, pronepotes, hereditariam luem, & nullius in morte morientem. Quod si in hac vitâ, quæ misericordiæ stadium est, tantâ atrocitate sævitur etiam in amicos; quid in altera putandum est, in qua puniuntur inimici? nam si *incipiat iudicium à domo Dei; quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? Et si iustus vix salvabitur; impius & peccator ubi parebunt?* (1. Pet. 4.)

§. 8. *Quàm odiosum sit Deo*

Postremò tela in peccatum nulla tam acuta, quàm Dei verba. *Iratu* est furore Dominus. *Exacerbavit Dominum peccator. Tanta* est dolore cordis intrinsecus. *Pœnituit eum. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Furor in Deo, exacerbatio, ira, dolor, pœnitentia, odium denique: quid terribilius? Gravis ira Regum semper: Dei qualis & quanta? mirum. Nihil odit eorum Deus quæ fecit, *Tolle peccatum, viditque cuncta qua fecerat, & erant valdè bona.* (Gen. 1.) Pone peccatum. Non Angelus, non Homo, non

Mater, non Filius placere potest. Elephanto sanguinem ostendis. In furorem agitur. Omnia pessumdat, suos, alienos, servos, filios, & filium filiorum JESUM Christum. Dicam hîc, quod immenso horrore compleat. Plus unica labes Deum exulcerat, quàm sanctorum placeant omnium omnia præclare facta, dicta, cogitata, perpessa, quæcumque olim aut fuêre, aut nunc sunt, aut postea erunt. Attende, quid asseverem. In alteram lancem congere Abrahama, Isaacos, Jacobos, Davides, Prophetas, Apostolos, Martyres, Virgines, sancta sacraque omnia; in alteram unum peccatum appende: prævalet hoc omnibus omnium bonis, præponderat & descendit. O pondus immensum! O te Atlante fortiolem! qui non cælum, sed inferos, sed omnibus inferis graviorem molem sustineas. Unde hoc, quæris? Offensa Dei est. En montes. En asinaria mola suspensa collo. Quantum enim Deus vertice ad auras æthereas, tantum ejus offensa radice in tartara tendit. Quem, quæso, ista, si non planè stipes est, & stipite omni stupidior, non percellant.

Summa Capitis.

Ergò ita digere. Vide 1. quæ Angeli pœna, temerariæ cogitationi inflicta. 2. Adami, ejus-

DE TIMORE DOMINI. 31

ejusque nepotum, unum ob pomum. 3. Quæ
 mea, quæ tua apud inferos. 4. Quæ cæli ja-
 ctura. 5. Qui fiat, ut neutrius æternitatis
 supplicio satisfiat? neque omnium Angelo-
 rum hominumque votis & pœnis. 6. Unum
 in cruce Deum huic malo parem. 7. Incre-
 dibiles hîc quoque, dùm parcitur, multas
 irrogari. 8. Vinci peccato omnia bona; imò
 etiam omnia mala. Quare concludo: nihil
 in mundo exitiosius esse homini; si tamen
 homo est, qui peccat. Concludo: colubrum
 esse in sinu, pestem animi, cancrum, mor-
 tem, exitium, flammam, infernum, Megæ-
 ram, & si quid pejus excogitari potest. Con-
 cludo: cùm justissimus Deus personarum
 acceptor non sit; quod in Angelo, quod in
 patre nostro, quod in fratribus tam acerbè
 punivit, id ipsum si in nobis nactus erit, æ-
 quali pondere puniturum: imò jam fortè
 punire. Concludo: quidquid agas, quam-
 cunque in partem te vertas, seriùs ocyùs
 luendum tibi est. Hîc vel illic, igne aut aquâ,
 lacrymis vel flammis. Tua est optio.

CAPUT QUARTUM.

Conclusio primi libri.

HAbes, quæ sponponderam, momenta
 rationum omnino quatuor supra vi-
 ginti. Octo prima, ut initio dixi, te spectant.

Octo secunda Deum. Octo tertia peccatum
tuum.

§. I. *Anacephalaosis.*

Nunc ego te , optime Adolefcens, ad te
ipsum revoco, te tibi sisto. Considerâsti? per-
pendisti? quæ igitur tua mens? qui sensus?
Rogo te, quâ fieri potest , ut homo rationis
compos, ut Christianus , in tam horribilem
omnium malorum voraginem sciens vo-
lensque se præcipitet? Vidisti, uti voluptas
brevissima, spurcissima, amarissima, scopu-
lus omnium bonorum, vitæ, valetudinis,
incolunitatis, famæ, honoris, pudicitia,
tranquillitatis animi, gratiæ divinæ atque
humanæ. Vidisti, uti corporis vires infrin-
geret, cursum annorum imminueret, æter-
nitatis pœnam non contraheret. Vidisti, ut
in ordinem bestiarum suâ spurcitiæ, imò in-
fra bestias & in numero dæmonum suâ ma-
litiâ collocaret, & aliquid pejus afferret in-
forno, quem peccato præferunt Sancti. Vi-
disti, ut omnibus virtutibus spoliatos, præ-
sidiisque cæli, suffragiis Ecclesiæ, communi-
one Sanctorum, protectione Dei & Angelo-
rum, mancipia efficeret diaboli, milites ejus
& contubernales, desertores Christi, chari-
tatis parricidas, impios, efferatos, perduel-
les, pertinaces, atque in proprium exitium

æaco

DE TIMORE DOMINI. 33

cæco impetu ruentes. Vidisti, vidisti effrænata mentis & in malo obstinatæ horribilem & omni monstro horribiliorem imaginem; ejus jugulo imminentem hostem, dæmonem & Deum, mortem hanc & æternam. Vidisti etiam, quàm gravis esset illa culpa, quæ Dei majestatem imminueret, potentiam contemneret, bonitatem calcaret, justitiam irrideret, non se oculis subtrahens divinis; sed opponens, sed ingerens. Vidisti, ut beneficia in tela, indulgentiam in contumeliam, amorem in odium converteret; vitam & suam & Christi, utramque à Deo sibi donatam, disperderet: divinum sanguinem per summam injuriam rursus effunderet, calcaret, exinaniret, novas ei cruces fabricaret, voluntate peior & Judæis, & dæmonibus, licet factis minor.

Denique ne putares fieri ista grandiora dicendo; ex pœnis magnitudinem culpæ conjiciendam dedi. Vidisti tragœdias, Angelum, Adamum, te ipsum. Communem omnibus peccantibus scenam, infernum. Ibi tuum jam ardere peccatum, nunc quidem in alienis corporibus, præjudicium & exemplum tui; postea in animo, in membris, in omnibus fibris tuis, nisi cessas. Pœnam porro tantam, ut æternùm sæviat; nec tamen

tantam, ut peccatum expiet. Ad hoc in crucem agendum fuisse Deum, in infinitas clades hominem, etiam in hac vitâ, Incredible odium Dei in peccatum audisti.

§. 2. *Peroratio.*

Quibus probè intellectis, éstne nunc hærendi locus? est gutta sanguinis? est sensus in venis, qui non stupore, formidinèque obrigescat? Quo non æstu rapi, in quam admirationem non venire debemus amentix, stuporis, furoris, hominum, horrificæ rerum ignorationis? Quid dicis de te ipso? ubi nunc es? quomodo non exclamas? O me miserum! quid egi! egóne? O infelicem! quàm immensum pondus malorum! quàm omni ex parte infinitum! quàm sine numero! quàm sine fine? & quorsum? momenti gratiâ? Credam hoc? ego unius horulæ causâ, quæ præterit, quæ evanuit? quid dico? quæ nunquam præteribit, dum ero. Ego Christianus hoc feci? momentum æternitati prætulî? & quoties? & quàm diu? O stultum! ô amentem! ô furiosum! violata ergò, pessumdata, funestata virginitas mea, amissa innocentia, pudor ereptus, Deus abjectus, perdita omnia? Quàm pauca dixi? Heu me, quid dicam? nesciebam ista? toties monitus à Deo: foris, intus, ubique. Ignorabam Christum? Re-

dem

DE TIMORE DOMINI. 37

demptorem, Creatorem, Servatorem? tot
 ejus beneficia, tot curas, tantam providen-
 tiam, misericordiam tantam, & justitiam
 tantam? an fulminantem in omnes justum-
 que, putabam me unum præteriturum?
 Quid dicam? quò me vertam? Ah! dilectissi-
 me fili, quid? lacrymæ tuæ, suspiria, gemitus
 quæruntur. Hic, hinc. Ne longiùs abeas, in
 hanc chartam effunde. Curre, festina, dum
 tempus est. Ego te, per quicquid tuum est,
 æternum, & caducum; quid ego? tuus, tuus
 te Christus, tua salus, tua æternitas, tua om-
 nia hoc petunt. Si te amas, si vitam hanc, si
 salutem; age, quanto robore poteris, in-
 concusso decreto exere vires mentis omnes,
 ut horrorem, ut odium, ut iram, ut immor-
 tales inimicitias concipias. Dic, dic: Veniant
 catastæ, equulei, flagella, scorpium; non com-
 mittam. Nunquam, in æternum non com-
 mittam. Sit tibi hoc in mente, sit in corde, sit
 in oculis, sit in lecto; sit in ludo, die noctêque
 fixum, irrefixum, NON PECCARE, & si peccâ-
 sti, peccato non inhærere. Fuge colubium,
 fuge mortem, fuge flammam: insequuntur,
 instant, post tua terga; respice immensas, in-
 finitas, æternas. Fuge, fuge, inquam. Sodomam
 ardet & ardebit. Fuge in montes, fuge quò

non accedat hæc lues;fuge ocyùs,dum licet.
Citò,citò.Longè,longè.

§. 3. EFFATA.

Quid prodest homini , si mundum uni-
versum lucretur, animæ verò suæ detrimen-
tum patiatur? aut quam dabit homo com-
mutationem pro animâ suâ?CHRISTUS.

Ducunt in bonis dies suos , & in puncto
ad inferna descendunt. Job.

Non est ludus hæc vita ; aut si est ludus
hæc vita, non est ludus & altera vita. CHRYS-
SOSTOMUS.

Nulla satîs magna securitas , ubi pericli-
tatur Æternitas.GREGORIUS M.

Festinare debet unusquisque ad Deum
pœnitendo; ne, si dum potest, noluerit, cum
tardè voluerit, non possit. ISIDORUS.

Qui pœnitenti veniam promisit, peccan-
ti diem crastinum non spondit. AUGUST.

Fallax est hic mundus , finis dubius, exi-
tus horribilis, iudex terribilis , pœna inter-
minabilis. CHRYSOST.

Quid stupemus? ubi sumus? quis iste, qui
nos eludit, somnus? quæ est ista, quæ nos te-
net, lethalis oblivio? Quare non cælo muta-
mus terram? quare non caducis emimus æ-
terna? quare non perituris manentia compa-
ramus? CHRYSOL, CON-

CONSUMMATÆ SAPI-

entia finis, amor Dei.

LIBER SECUNDUS.

Argumentum & Causa scribendi.

EXEGISTI deinde, ut ego ille quon-
dam parens, ac præceptor tuus, nunc in
Domino frater, *Amorem Timori* sub-
jungerem, hoc est, initio Sapientiæ finem.
Equidem & in hoc argumenti genere pare-
bo libens. *Est enim præceptum super calos,*
super omnes libros, cui militat omnis lingua
Sanctorum. (Augustinus.)

Ergò facultate dicendi precibus à Patre
luminum votisque ritè procuratâ, Bernar-
dum ante omnes adduco fidissimum amoris
interpretem. *Cogita Deum, inquit, cogita Do-*
minum, cogita Patrem: ad omnia reus es.

Ecce tria proponit differenda; de Deo, in
quo sint omnia; de Domino, à quo pende-
ant universa; de Patre, à quo sperentur æ-
terna. Nihil supra, nihil ultra. denique sum-
ma rei est, si quod ames, summum sit in se,
summumque tibi. *Re, Beneficio, Voto.* Hic
erit ordo modusque dicendi.

PARS

LIBER II.
PARS PRIMA:*Cogita Deum.*

CERTAT itaque Deus in primis omnibus
amoris telis: pulchritudine, majestate,
potentiâ, sapientiâ, æquitate, clementiâ; po-
stremò suâ suique tum immensitate, tum
æternitate. Quæ tibi quàm brevissimè pro
tantarum magnitudine rerum alacer expe-
diam.

§. I. *Pulchritudo.*

Prima sit ergò fax amoris, quæ omnium
oculos in sese rapit. PULCHRITUDO. est enim
amori, quod ferro magnes, aut paleæ succi-
num; vel, ut vult Plato, quod partui *Lucina*.

Jam in Deo quantam putas? *audite cantum.*
Summa est vera pulchritudo, justitia est;
si ubique justus, ubique pulcher. [Augustinus.]
IDEAM PULCHRI vocat idem Plato cujus in
comparatione sit *Helena, simia*, stultum ex-
emplum. Ego diem ipsum præ Deo nostro
noctem puto. Nam si est *idea pulchri*, est
ipsamet in abstracto pulchritudo. Sicut e-
nim cum universè dicitur albedo, intelligis
quidquid est in nive liliòve candoris; ita
cum *ideam pulchri* nominas, intelligere de-
bes, quicquid amabilitatis sparsum est hinc
inde in effectum, totum in Deo, tanquam in
fonte

fonte, simul esse collectum. Unde Augustino *semper est nova, semper antiqua.* unde *nova* semper, nisi quia infinita? & unde semper *antiqua*, nisi quia nunquam alia? sic efflorescens ortu perpetuo, ut tamen antiquitate sit cana: & rursus sit grandæva, ut consenescat nunquam. Quotidie pariens in Patre, quotidie nascens in Filio: in utroque & ab utroque semper amor, & semper amans. Nunquam effœta; simplex & tota, multiplex & una, sine partibus, & harmonica tamen.

Ecce mundo nihil est formosius, ut qui omnium omnes in sese formas contineat unus; nihilominus quota pars Dei mundus? quem uno verbi sui nutu *pulchrum pulcherrimus ipse condidit.* (Boetius.) Isaia. (cap. 40.) *vix stilla est sicula; Sipienti (cap. xi.) gutta roris antelucani.* Denique quid est pulchritudo, nisi perfectio cuiusque rei, numeris omnibus absoluta? nihil ergò Deo pulchrius, quo constat nihil excogitari posse perfectius. Age, conscende gradatim à non vivente ad vivens, ab hoc ad animal, mox ad hominem; indè Angelos percurrere omnes, & singulos specie (si quid Thomæ credimus) formâque dissimiles. Jam hæc inter se com-
para

para: quid erit vermis ad Angelum, infimus ad supremum, unus ad omnes, omnes ad Deum? & quid tu unus, tu infimus, & infimus infimorum? audi majora. Chrysostrmus ait, in uno corpore glorioso plus esse splendoris, quàm si tot essent soles, quot astra: & tamen corporis ad animæ gloriam comparatio nulla est. Qualis igitur erit lucis ad tenebras? Creatoris ad creaturam, hoc est, totius ad nihil? certè tanta, ut Augustinus dicat, vel unum ejus fruendæ momentum, totius æternitatis esse dispendio comparandum. Hæc est illa felicitis incendiî tæda, quâ cæli domus ardet undique, *amore*, ut Dionysius appellat, *interminabili*, rapit enim amabilitas immensa, nec otiosos patitur nec feriantes, felix necessitas, quæ ad meliora compellit! Quid plura? talis ac tanta res est, ut & amissa miseros, & possessa beatos faciat Angelos, homines, omnes, solâ sui seu visione, seu privatione. Sed adhuc audi majora. Deus ipse sui stupore felix est. Nam dum se videt, æternùmque miratur; parit æqualem sibi, quo sic inardescit, ut amore sui flagret non solùm infinito, sed etiam Deo. Amor enim in Patre Filioque Deus est, & in utroque summa sempiternaque voluptas, ita fruatur seipso Deus.

En

En qualis, en quanta summi boni pulchritudo! quæ ipsum quoque Deum non beatum præstat modò, sed & de Deo Deum, amoris æstu reciproco, & amore Deo.

Vide nunc immanem, incredibilémque hominum amentiam, quibus cùm vel unum hujusce pulcherrimæ vitæ momentum totâ sit emendum æternitate, stultis æternitas etiam tota præ momento vilescit. Prò cæcitas! & unde hoc, ô miseri? quis furor est, id ultro temerèque disperdere, quod omnibus votis ambitis? Quoties pro Helena certatum est? *Ecce incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum. quàm Helena Grecorum.* [Augustinus.] Cur ergò tantum incendii in scintillâ; cùm in tanto sit igne merum frigus? an perdidit Deus, quod uni, quod omnibus dedit? Ecce Jobo [Vide cap. 17. & 23.] non est omnis ista, quanta quanta est, mundi pulchritudo, nisi *vestigium* plantæ ejus. Si pro vestigio plantæ sic insanitis, quod erit os, quæ divini forma vultûs? O stulti & tardi corde ad credendum! Quid hoc monstri est? Pars quæritur amisso toto, rivulus fonte deserto? Pars quæritur? imò curritur ad mortem per hos ignes verè fatuos. Et cùm apud Deum solummodo liceat

ama-

amare simul & sapere; vos vecordes nec amatis, nec sapitis, utroque fœdi, utroque fœdifragi.

§. 2. *Majestas.*

Pulchritudini succedit amplitudo, MAJESTAS amori. Hic est ille *sub quo curvantur, qui portant orbem*, omnibus Rex, potestate non extemporaneâ, non precariâ, nec à subditis extortâ, aut eorum *manibus hinc inde* suffultâ; sed innatâ, inamissibili, atque sempiternâ. Est enim caput mundi, caputque capitis tui, à quo vitaliter intinèque pendes, tanquam à supremo artifice tui, cujus es proinde res, & ut in manu figuli lutum. Exulem te à te, si sine Deo es, *acephalum.* (*Clemens Alex.*) puta.

Ad hæc finge animo Regem, qualem Johannes ipse descripsit, [*Apoc. 4.*] folio sublimem aureo; cui fulmina sunt ad pedes, ad manum Angeli, ad nutum omnia. Cui vitrea mundus instar est bullæ, pila, follis, fritillum quo ludit. Exinde propone millia millium ante ora prostrata, totiùsque latè naturæ supplicibus votis, cælo, terrâ, marique adoratum Numen. Ibi te, ceu vermiculum, tot inter cuneos ne comparere quidem. Quid dico? comparere, sed reum: qualis ille
servus

a-
 ue
 A.
 m.
 te-
 nec
 inc
 ue
 it-
 ue
 u.
 u-
 a-
 o.
 li-
 ad
 ex
 il-
 il-
 a-
 ue
 n,
 m.
 lle
 us

servus nequam, *manibus post terga revinctis*;
 aut qualis illa mulier in flagrante delicto,
 plena adulterii recentis, & adhuc exoleta.
 quo mentis attonitæ stupore, puto, compre-
 hendis, etsi non dicam: sed quod instat, puto,
 nec cùm auditur, intelligi; nec cùm di-
 citur, dici. Constitue igitur ibidem tantum
 illum Regem, te jam exanimato metu, te,
 inquam, tremente, præstolantéque æternæ
 mortis ignes, repentè descendere de folio
 Deum, virgam protendere auream, ruere in
 amplexus, vociferari; *Quid habes, Esther?*
ego sum frater tuus. ô rem stupendam! Ecce
 in hoc discrimine tanto, duo certant ex æ-
 quo, Majestas & Amor, utrumque in una
 sede, mirâ societate; utrumque pro te, miro
 strategemate, utri das manus? Tu tantæ
 Majestatis reus, & toties? Tu tantæ charita-
 tis gremio receptus, & toties?

At ista finguntur. Utinam! de quo dubi-
 tas? de Deo, an de reo? alterum docet te fi-
 des, alterum sensus: neutro fallente. Ergò
 urgeris utrimque, & furore tuo, & charitate
 Christi; sed istâ magis. Quid enim amplius
 dici potest? ecce jaceris ad fores ambo. Ille
 procus animæ tuæ; tu hostis; ille *guttis no-*
etium plenus; & tu quoque: sed ille pro sa-
 lute

lute, tu pro voluptate. Vide discrimen, & agnosce crimen. Vincit amor Deum, non te, summo major, infimo minor. Hæ vices!

§. 3. *Potestas.*

Ut formam Majestas, ita Majestatem POTESTAS utrimque commendat. Non enim pulchra tantum aut grandia placent, sed etiam utilia. Nam etsi verus amor opes in amico minimè requirat, æmulus honesti, nec tam Regi studeat, quàm Alexandro; tamen ubi conspirant, utroque, ut ita dicam, currit pede, simul ambiens, simul amplectens. Denique viscum amat hic ales, & *capitur dum capit; prædo fit præda.* (August.)

Nunc ab omnipotente quid non sperare audeas, si amicus es, à quo fides [ut notat S. Zeno] tantum habet, quantum credit cupitque? Hic est ex utraque parte limes; voluntas hinc tua, immensa licet; inde omnipotentia Dei, scutum, sinus, & carinæ statio tutissima. Fac te ab omnibus usque desertum, præterquam à Deo; muta thesim. Fac te omnium patrocínio viribusque defensum, præterquam Dei. Stent à partibus tuis dæmones, cæli inferique, & inter utrosque medii, si qui sunt; stent & tyranni. Quis invadet Deo protegente? quis eripie

pie

piet Deo invadente ? Nimirum utrobique vel certus es pœnæ, vel securus gratiæ. Ille, ille Reges, ille Sapientes, ille fortes, ille felices ad libitum creat ; arbiter utriusque sortis, fortunâ major & fato.

Vides itaque, non jam proponi Deum, sed te ; ut si rebellem non flectat merito suo, quantumvis infinito ; trahat cunctantem commodo tuo, etiam infinito ; aut certè vincat utroque, dum intelligis & sufficere sibi plenitudine majestatis, & redundare tibi magnitudine potestatis. Simul ut admirare conjunctam cum potentia tantâ tantam pietatem. Nam cùm posset obterere vel solo nutu perduellem ; ille interim suspendit ictum, abstinet manum. Eheu ! quàm pauca dixi ? qui non abstinet modò suam, sed & peccantis sustinet, alit, atque, ut ita loquor, manu manu ducit, etiam colaphum impingentem : quasi luderet cum filio pater, aut filius cum patre certaret, ille pietate, hic immanitate. O patrem, quo nemo pater magis ! ô filium, quo nemo filius minùs ! ô utrumque suo in genere vincentem ; sed alterum malo, alterum bono ! nisi te vincat quoque, quia vinci se sinit ; & ita vincas atque vincaris bono tuo,

§. 4. *Sapientia:*

Quòd si resistis adhuc, en quartum amoris telum SAPIENTIAM, ùt cetera, incircumscriptam; imò, ùt cetera, circumscriptam loco, tempore, carne. Utrumque meditare.

Primùm ergò pone hominem vel Angelum, qualem Argum finxêre Poëtæ, totum oculum, semper insomnem; qui cuncta pervideat etiam absens, etiam in tenebris, pandat arcana, pangat futura. simul omnia comprehendat unâ facillimâque cogitatione; cui totus orbis unus sit locus, sagax, solers, artium omnium peritissimus, Aristotele subtilior, Platone diviniior, Demosthene facundior; scientiam omnium habeat unus, & unus sit, quod omnes. En umbra sapientiæ Dei. Me miserum! quid, quem, cui compono? hominem Deo, lucem tenebris, à quâ distet intervallo non longo proximus, sed infinito dissitus. Deus enim non est cognoscens; sed ipsamet ille cognitio, *lumen indeficiens*, actus purissimus, simplicissimus, minimè operosus, cui videre natura est, & insuper natura rerum omnium: cùm ideo tantùm sint, quia videntur ab artifice scientiâ, per quam ille futura

tura

tura ordinat, præsentia regit, præterita refert, historiæ simul & prophetiæ faber, vates vatum, mênſque mundi.

Jam verò ſi duplici titulo ſapientes placeant, meriti atque conſilii; ſi prævalent fortibus, qualis erit tibi Deus in hac ſapientiæ plenitudine tantâ? Quid ſi ſcias (ecce alterum meditando tibi) quid ſi, inquam, ſcias totam, quanta quanta eſt, impendi tibi, vigilare; etiam cùm dormis? ejuſdem miniſterio ſcientiæ *deducere velut ovem Joſeph,* à ſcopo in ſcopum, errore viarum, ac labyrintho vitæ, cujus ipſe ſit funis & finis? erit ne tibi poſtmodum de ſæculo timor, cui tantus in ſæculo tutor? Quid ſi ſcias eum uti venenis tuis, ut remediis ſuis? Vide quid dicam. Audisti quanto ſit ei peccatum horro- rori. Nihilominus indulgentiſſimas pater convertit malum in bonum, & miraculo non tam ſcientiæ quàm amoris, ab hoſte ſalutis repetit ſalutem. *Omnia, inquit Auguſtinus, cooperantur in bonum, etiam peccata.* Quid tu ad hæc? adhucne truncus & ſtipes? adhucne præfers pulchro deformem, regi ſervum, potenti inutilem, ſapienti ſtultum, benefico maleficum; dico Deo mundum dico te ipſum? Quid enim tibi melius aut

C

ſapien-

sapientius Deo? Quid tibi pejus aut stultius te ipso? heu me! penè dixi; quid pro te stultius sapientiâ Dei? O novam amoris divini syntaxin! VERBUM INFANS Verbum, oculum Dei, *totum anima, totum animi, totum sui.* Infans, *ultimam creaturarum, totum terra, totum carnis, totum tui.* Improbe amor, quid petis amplius? exinanivit semetipsum, imò transformavit semetipsum, & factus est, si fas est dicere, nova *chimæra Dei,* (*Clemens vocat hominem chimæram Dei,*) quod erat & quod non erat, Argus & cæcus; Argus, ut omnes oculos aperiret in cælo tibi; cæcus, ut omnes oculos clauderet in cruce tibi, utraq; naturâ tuus. Quid deinde? Quid? audi verissimum epiphonema. Aut amans es, aut amens.

§. 5. *Justitia.*

Exhibui sapientem, do JUSTUM, do fidelem, do memorem promissi. Habet, habet libellum rationum, ubi Mardocheo suo scripta est merces; & quanta? & pro quantum? Si rem quæris; cælum est, quod datur: si tempus; Æternitas: si pretium, mica. *Da micam, inquit, & accipe cælum.* (*Chrysologus.*) quid dico micam? dic, ut latro, verbum: fac, ut Anna, votum; perorabis. Etiam *desiderium*

DE AMORE DEI.

SE

rium pauperum exaudivit Dominus. (Psalm. 9.) Nam si de verbo otioso rationem exigit; & ille multò magis reddet de non otioso. *Non enim est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri. (Hebr. 6.) reddet unicuique juxta opera sua. (Psalm. 61.)*

Talis est, talis gratia Dei tui: & qualis illa mundi, non tui, sed sui; imò nec sui, nec tui? dic, amabo te, per quanta pericula curritur ad majus? quoties amittitur, etiam cum habetur? ægrè quæsita, ægrè retenta? & cui bono seu quæsita, seu retenta? Hic, hic omnes numerantur capilli; & si capilli; quantò magis capita? & si verba; quantò magis officia? ô incredibilem amoris facem! Habeo certaminis præsidem, habeo agonothetam, à quo coronantur etiam verba; etiam vota. *Et folium, inquit, ejus non defluet. [Psalm. 1.]* Folium dicit, non fructum. O te beatum! ô fortunatum agricolam, hæc si bona nôris! ô miserum, si negligis! ô improvidum, si terræ credis, & non Deo! audi querelam: *Protegitur mortalis à mortali; & securitas est: protegitur mortalis ab immortalis; & trepidatio est. (Augustinus.)*

§. 6. Bonitas.

Descendo ad primam horum omnium

C 2

cau-

causam; nempe naturam *prodigam sui*, tenacem tui. Perdit enim; ut acquirat: perdit se tibi; ut acquirat te sibi, eò collimans, ut hoc ipsum gratiâ simus, quod ille naturâ: felicitate communi, transformatione singulari, qualis explicabitur postea. Hinc nos ille cumulat impleretque bonis omnibus, tam sincero charitatis affectu, ut cum nihil speret à nobis, nihil etiam præsupponat in nobis. Est enim hoc discrimen inter Dei nostrumque amorem; quòd amor Dei suum ipse fabricet objectum, hic contra fabricatum integrumque supponat; ille accendat ignem, hic accendatur ab igne, ab accensòque foveatur. Quare non justos modò, sed peccatores etiam, & *ea quæ non sunt*, ambit: *qui cum inimici*, inquit, *essemus*, prodigos & reduces amplectitur, & fugitivos errantesque paternam revocat ad domum, non semel aut bis, sed *septuagies septies*, hoc est, semper; idque facilitate tantâ, sit ut difficile sit atuerè, uter amborum sit profusior, pater an filius. Postremò tanta pro nobis effecit, tantaque passus est, ut, quemadmodum sentit Thomas, existimari possit *homo Dei Deus*.

Hic in isto rursus incumbòque fugienti, hinc in clamo: quis, quid, cui? cogita Deum,

cogita reum, Deum, quo, ut audisti, nihil melius; reum, quo, ut nosti, nihil criminosius. O novum certaminis genus, in quo certant inter se amor & furor! quasi communi ludo, suum trudent uterque follem, & qualem, ô Superi, follem! *Quis sapiens intelliget ista? (Michæa 14.)* Versat hinc furor follem in carne tuâ Deum; versat hinc amor follem in crimine suo reum: ille crucifixum pellit in tartara; iste redivivum tollit in æthera. fit ex Deo reus inter latrones; & vicissim ictu reciproco fit ex reo Deus inter cælites. Quâ id arte? quâ cuncta vertuntur, amore. Quâ machinâ? quâ jam dixi, furore. Amor invênit, furor exhibuit: ille poëta, hic actor; tragœdia deus; tu corona. Proh fides! Ac ne quid fingi putes exaggerarive dicendo, audi disputantem apud Oseam (*Capite xi.*) amore patrono. Egone, inquit, ut ignoscam? Ego non incendio consumam, quali Sodomam, *Adamam*, ac *Seboim*, urbes Pentapoleos? imò *disperdam Ephraimum*. At id quâ ratione? Est ille meus, est Filii, est filius. *Conversum est in me cor meum; pariter conurbata est pœnitudo mea. Non faciam furorem iræ meæ*, hoc est, pœnitet decreti; revoco sententiam. Ite, proferte citò stolam, date

annulum, occidite vitulum saginatum. Ecce proponit ut hostis, concludit ut pater; subjicitque causam: *quoniam Deus ego, & non homo*. Imò si taliter Deus; quid ille, cum erit homo? Et quid tu, o anima mea, cum jam sis Deus? ecquando occurret amor amanti? filia patri? & si vis, sponsa sponso? adultera, cui poma servas? cui te ipsam? cani? dico cani, quæ impudentior cane est? Quid? erit, ut apud Æthiopas, Imperator tibi canis? erit Deus? & eris apud Deum Æthiops Christianus? eris canis? & adhuc pejor: nam amat amantem canis & servat; tu prodis.

§. 7. *Immensitas Dei.*

Haecenus amoris utcumque digessi modum: do nunc IMMENSITATEM; tantam in puncto, quantam in toto; nec exclusam, nec inclusam; totam omnibus, totam singulis; distributam non divisam, datam non amissam. Nam neque moveri loco potest immutabilis, neque partiri impartibilis, neque abesse inexterminabilis: cum sit omnium prima natura, sive, ut loquuntur, entelechia, id est, actus primus, *causa causarum, ens entium*, sine quo minus existere valeas, quam suo sine corpore umbra. Ergò sparsam undique per omnes mundi plagas habeo Dei
men-

DE AMORE DEI.

ss

mentem, non præsentem modò, sed infusam mihi, & magis in me quàm me, O quale calcare intelligenti! Habeo Deum, inquam, non montium, non vallium, non unius anguli larem aut penatem, neque Africanum aut Donatistam, sed, ut ejus fides, verè *Catholicum*. Quocumque venio, vacat mihi oculo irretorto. Non vallo, non seris, non præsiidiis intercludor. Nemo arcet alloqui volentem. Quoties ad lubitum est, invado. Hoc fulcrum, hæc vitæ basis. Audit me ubique, & quodcumque; audio ego vicissim ac intueor intuentem. Nemo mihi dicat; *invisibilem non videri, etiam cum videtur.* (*Tertulian.*) Muto dictum; & dico videri, *etiam cum non videtur.* Omnia mihi Deum loquuntur. Omnia repræsentant. Sentio visitantis illapsum, vocem amantis agnosco? Quid plura? Nemo *Deo barbarus, nemo Cimmericus.* [*Clemens Alex.*] Aiebat Augustinus offensuro: *Quære locum ubi te non videat; & fac quod vis.* Ego verò amaturo sic edico: Quære locum, quære tempus, ubi non dico opera neque verba: sed vel animi reconditissima sensa non notet; & fac quod vis. O novum amoris incrementum! Deo teste, Deo spectante, approbante, applau-

dente, denique coronante certamus, sub oculis Judicis, Regis, Patris.

Ergò mihi pro minimo est, ut à vobis, ó mortales, judicer, aut ab humano die, (1. Cor. 4.) non magis, quàm à coaxantibus in limo ranis, aut à concrepantibus in ramo graculis. Est qui judicet in cœlo, conscius mei & meus. Dic mihi tu, si coram Rege miles in aciem descenderes, impendente capiti coronâ; enim verò quónam animi robore, quâ promptitudine, quâ alacritate congrederere? Et tamen ibi præstò esset homo homini, fœnum fœno; gloria enim ejus, ut flos fœni. (Isaia 40.) Hic sub oculis Dei Regis certatur: hic pro coronâ non Dei, non Regis; sed quæ ipsa Deus est: & languemus?

§. 8. *Æternitas Dei.*

Postremum, sed & supremum incentivum amoris, ÆTERNITAS, ratio ultima non Regum, sed Dei. Cetera minus sunt minimo; quia quicquid perit ac finem habet, somnium est & umbra: Deus autem est *interminabilis vite tota simul ac perfectâ possessio.* [Boëtius.] Sicut immensitas tota est in puncto; sic æternitas tota est in momento; ita ut æternitas Dei beatis non plus duret quàm unum momentum tota, & vicissim

mo-

momentum æquè duret ac tota æternitas
 unum : sed de hoc aliàs. Nunc illud vide,
 quòd cùm amor Dei in te sit ab æterno in
 æternum æternus, ubi reliqui desinunt, hic
 non incipit quidem, tamen in morte trium-
 phat; ibi vexillum explicans, erigensque tro-
 phæum. Hinc animo securitas immensa, &
 de quo dicere possis: *Optimam partem ele-
 git, quæ non auferetur.* (Luca 10.) Accedit,
 quòd ut immensitas omnia facit in Deo
 immensa; sic æternitas omnia exhibet æter-
 na, pulchritudinem, imperium, potentiam,
 & cetera quæ dixi. Clamabam modò: habeo
 Deum ubique præsentem. Nunc exclamo:
 habeo amicum omnium horarum, omnium
 temporum, & utriusque fortunæ; imò for-
 tunam meam majorem, astrum meum, &
 fatum meum, non Venerem, non Arietem;
 sed Agnum: habeo amicum non coætane-
 um modò; sed coæternum mihi, méque illi;
 Regem, inquam, in Deo sempiternum: ami-
 cum, qui omnibus recedentibus non rece-
 det. Patrem, patrimonium, & opes inamif-
 sibles. Habeo sponsum pulcherrimum, no-
 bilissimum, potentissimum; quem teneo,
 nec dimittam. Quid deinde? quid ultra? *De-
 us meus est omnia!* Unus & totum: & cùm sis

illegitimum totum, pars est mea. En ego quod habeo.
 Tu verò quid, & quàm diù? aurum tuum,
 opes, amici, deliciae, quiderunt in morte?
 vermis, ignis, supplicium tibi. Hæc hæredi-
 cas è mundo nostra. Itaque non jam ut Æthi-
 opum, sed ut canis Æsopi, sectamur umbras.
 Et quousque? nec umbras tantum, sed & ignes,
 ignesque æternos. Odignam tanto cane,
 tantisque concursationibus arvinam!

§. 9. *Summa prima Partis.*

Verum age, subductis tantisper mecum
 rationibus, ita computum ineamus. Vult
 Seneca cum amico deliberanda omnia;
 sed de amico ante omnia, porrò deli-
 berare, secundum D. Thomam, est vim pon-
 dusque rationum *in diversa libare*. Sta igitur
 ad trutinam. Ecce duo proponuntur a-
 mici nobis: hinc Deus, inde mundus, eligen-
 dum est. nam [ut ait S. Augustinus] *dete-
 standi pigri eritis, si nihil ametis: amate sed
 quid ametis, videte*. Ac mundus quidem, ut
 nôsti, totus in maligno positus est; miser ip-
 se, & miserorum pater: Deus autem talis est,
 qualem audisti modò, solus potens, solus
 misericors, solus immensus, solus æternus.
 I. Vidisti pulchritudinem, quæ in stuporem
 raperet universos, & ipsum etiam amore sui
 bea-

bearet Deum. 2. Vidisti majestatem, Angelis
 terribilem, supplicem tibi, tuam simul pa-
 tronam & clientem. 3. Vidisti potentiam, cu-
 jus unius præsidio tutus es & felix. 4. Tùm
 sapientiam, oculum Dei, mundi, tuum; to-
 tam in usus tuos impensam. 5. Exinde fidem
 in promissis, quæ & vota præveniat, & infini-
 to superet intervallo. 6. Postremò miseris-
 cordiam exhorrescendam, & penè monstro-
 sam. Vidisti prodigum filium, & prodigum
 multò magis patrem. vincere & vinci suo in
 genere utrumque. 7. Addidi geminam ho-
 rum omnium sinè mensurâ mensuram tem-
 pore & loco: esse amicum assiduum loco; 8.
 æternum tempore. denique infinito majo-
 rem, quàm optare possis; omnia in eo sum-
 ma, magnitudine, diuturnitate, perfectione.
 Scribe amori leges quas voles, & quas in
 hoc stadio potes, & si quas potes. ultra om-
 nium vota Deus est. *Deus, inquit Augusti-
 nus, quem amat omne quod amare potest, sive
 sciens sive nesciens, hoc est, ut explicat D.
 Thomas, appetitu saltèm innato; quia nihil
 habet rationem boni appetibilis, nisi secundùm
 quod participat Dei similitudinem.*

Cum ergo Deus omnis boni, mundus ex
 adverso sit omnis mali fons & caput, éstne

jam in tantâ rerum dissimilitudine delibe-
 randi locus ? nōne fateris, unicuique tan-
 tum amoris impendi oportere , quantum
 habet amabilitatis ? hæc enim sese mutuò
 complectuntur, ut corpus & umbra : re-
 spondent activa passivis. Quî fit igitur, ut
 cùm jam non primus, sed solus ab omnibus
 coli debeat; solus in comparatione omnium
 sit vilis? quid illi deest, qui non aliunde dici-
 tur Deus, nisi quia nihil illi deest? Sed quid,
 ô fili, tibi deest , qui unde ames, redundas?
 nam cetera fortasse nostra non sunt , hoc
 unum est in potestate; cùm amare nihil aliud
 sit, quàm velle. Quare ergò non vis semel,
 quod semper, omnibusque viribus vis? qua-
 re, inquam, non amas & summè amantem,
 & summè amabilem , tu qui amas omnia,
 etiam somnia? O dilectissime, tu quidem in
 hoc tempore judicium feres , qualecumque
 voles: nemo te prohibet, optio liberrima da-
 tur, ut Judæis, ita & tibi. potes Barabbam,
 potes optare JESUM. sed, oro te, per salutem
 tuam, in morte quid factum, quid infectum
 malles ? illo tum judice, illo tum clamante:
*Quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? re-
 sponde mihi. [Michæa 6.]*

Heu me! queror non amari, cujus nomen
 ubi-

ubique, & identidem, & ab omnibus, & à Christianis, non impunè modò laceratur, sed etiam cum laude? O furorem! huccine rerum venimus? tu? Deum? toties? tam diù? quid fecit tibi? quid respondebis illi, cùm objiciet olim? quò fugies à furore non dico leonis, sed agni? sed amici, & talis amici? Næ Chrysoſtomum non miror ampliùs, qui hanc in judicio putet infectationem Christi fore omnibus inferis duriozem. Ergò scito, & vide, quia malum & amarum est reliquiſſe te Dominum Deum tuum. *A ſæculo confreſgisti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Nunquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſerotina? ſaltèm amodo voca me, revertere a verſatrix Iſraël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, & non irascar in perpetuum. (Jerem. 2. & 3. ſparſim.)*

PARS SECUNDA.

COGITA DOMINUM.

AT hæc ideo fortaffe non pro rei gravitate permovent, quòd ab oculis remotiora ſentiantur minùs. Subjiciam igitur ordine propoſito deinceps ea, quæ nemo poſſit ignorare; nemo non ſentire, niſi planè ſit ſtipes, truncòque ſtupidior ficulneo.

De beneficiis ago secundo loco: quod armorum genus acerrimum semper fuit.

§. I. *Creatio.*

Primum esto CREATIONIS. Non enim alius auctor à Deo. Ille operis inventor & sculptor; ille condidit, ille formavit, olim in horto, nunc in utero, matre etiam insciâ atque incogitante, non umbilico tenus, ut Venustiani volebant, sed, ut Propheta, (*Job. 10.*) *totum in circuitu*, hoc est à capite ad calcem, opere non Phrygio, sed planè divino. Ipse ipse, inquam, propriis manibus, ingeniique ingenti curâ, & *laboranti similis*, (*Ambrosius.*) mirum! non nisi prævio totius Trinitatis, ut ita dicam, senatusconsulto, (curia enim est, cùm dicitur, *Faciamus*) è luto massam in oculos, aures, manum, omnemque corporis formosissimi compagem artifex eximius effingit; membra, membranas, artus, articulos, ordine cuncta digerit suo & nostro. Exin spiritum è proprio inhalat *divinæ particulam aure*; ac ita efformatum humeris, ut sentit Theodoretus, imponit suis, transportatque in paradysum, primâ omnium coloniâ, novum indigenam, & si adnitatur, novum indigetem mox in cælo futurum, certè terrarum Dominum atque Regem.

Herr

Heu me! quàm multa beneficia in uno, & in unum! Specto causam, opus, modum. Omnia sunt divina, nam quid admirer magis? an quòd Deus ipse fingat? an quòd Deus ipse fingatur? *quicquid enim limus efformabatur, Christus cogitabatur.* [Tertullianus.] Ergò de luto carnem, de suo animam fecit: uxorem olim Agni, tum sororem Angelorum. addidit dotem, & quasi Sponsæ mundum muliebrem, **MUNDUM** ipsum. ô qualem, ô quantum! in opifice nobilitatem originis attende, in opificio dignitatem operis, in dote magnificentiam sponsi. Dixit Tertullianus de statuâ: *Non tanti Elephas, quanti Phidias.* Ego verò de homine statuâ Dei dico: Non tanti lutum, quanti Deus in luto. Hoc Patre gloriamur. Jam de membris tuis quid dicam? quanti sit unumquodque, intelliges hac ratione. Cogita si unoculus esses, claudus vel surdus, invenireturque medicus atque Alabarches, qui sensum ultrò restitueret amissum; id quâ tu gratiâ memor acciperes? Ecce tibi Deus non unum oculum, sed geminos, & utrasque aures, & omnes sensus, & integrum te tibi dedit; non ex morbo restitutum, sed ex nihilo procreatum: non ut commodiùs vivas, sed ut sis,

&

& ut vivas , totum illi debes à quo totum habes, quod es , & quod non es. quis ergò tibi sensus in tam multiplici sensu viventis, censúque possidentis? Si beneficium est, illud acerbum & impudens fœnus , ut Dio loquitur, quod quò minùs exigitur, eò plùs debetur ; si crescit secundùm rationem dati & accepti; quid habes vitâ melius? quid pretiosius te ipso?

Quòd si in corporis efformatione obstupescis ; quid statues de spiritu, quem immortalē indidit, sui tuique capacem , denique Deo simillimum , & velut ex traduce stirpem? O quale donum!

I, scalam ascende, gradusque , quotquot in elencho categoriæ sunt, pervade universos, à scapo ad scopum, hoc est , à nihilo ad Deum. Aude majora: finge chimæram te ipsum. Finge te, inquam, cum nihil esses, optare ut sis, impetrare à Deo existentiam qualemcunque : primùm indefinitam ac transcendentalem entis, *transitu*, ut philosophatur Scotus, *à non esse ad non esse infinito*. En jam opus immensum , & cui sola Dei potentia sit par. Tum descendere te ad accidens, tum ad substantiam; nec hoc gradu contentum, ambire vegetantem, sentientem , & ad

ex-

extremum intelligentem. Ire te igitur transmigratione mirificâ , à nihilo ad aliquid, à lapide ad plantam, à plantâ ad belluam, ab hac ad hominem, & ad Deum : enim vero hîc animo consistens, hîc oculos auctori rescludens, an non ita diceres ? Ego uno antè momento nihil, lutum, lapis, truncus, nunc sentio, nunc in hominem erectus solo Deo minor sum, astrorum, cæli, terræque Dominus. Elementa mea sunt. Currit mihi mundus, domus & supellex mea. Currit & ipse Deus. (*θεὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, id est, currere. Plauto.*) O mirabiles dicamne Dei de me curas, an mei de Deo cunas ! utrumque summum est , & quod à Deo, & quod in Deo ; sed utrumque summum debitum est principio & fine. nam cui sua seritur arbor ? cui plantatur ? nunquid non agricolæ ? *Omne opus servum est*, inquit Chrysostomus. Ergò cum opus Dei simus, cur alium quærimus, cui serviamus ? cur beneficia Dei facimus tela furoris nostri ? ingrati ! de Deo vivimus contra Deum ? *hi nostri reditus, expectati que triumphi* ? absit, absit : ego Deo reddo Deum, cuius sum imago ; ego Deo reddo me ipsum, cuius sum opus. quid enim tam Dei, quàm opus & imago Dei ?

§. 2. *Conservatio.*

Tamen adhuc in limine versor, exordio-
que rerum. Prima creatio momento verti-
tur; at CONSERVATIO, æterna creatio
est; de quâ semper dicere possis, ut de Ver-
bo: *In principio erat.* Hoc discrimine, quòd
Verbum semper nascens, semper sit absolu-
tum; tu tuo ab artifice nunquam. Tu opus
imperfectum, & ut loquuntur, *nunquam in
facto esse, in fieri semper*: denique non tam
res, quàm modus rei; vel potiùs Dei, à quo
funditus æternùmque, ut cetera, pendes.
Non enim fecit, & abiit. (Augustinus.)

Meditare itaque, te toties edi, parturiri,
in lucem repræsentari, quoties respiras; ha-
bere te tot personæ tuæ natalitia, quot vitæ
momenta. Imò te in horam singulísque mo-
mentis nasci simul & mori; nasci in Deo,
continuâ restauratione membrorum; mori in
te ipso, *perpetuâ vicissitudine temporum*. Item
contemplator ejusdem oculum ac præpo-
tentem manum, ad omnia vitæ tuæ subsidia,
nullo non loco vel tempore intentam, ob-
reperere in artes usúsque rerum, ac operibus
immixtam suis, cælo terrâque, ac quaqua-
versum, occultâ vi collaborare tibi, concur-
rere in opus, inque motum; ac postremò te-
cum

cum & cum universis hinc inde caussis ufque conniti, vel colorandis floribus, vel maturandis frugibus, vel etiam condiendis cibis: te proinde ab eâdem ali, foveri, portari, moveri, tanquam à principali præcipuâque causâ, cum cetera, tûque imprimis, non sis aliud, quàm *instrumentum tui*. Ex quo Deus non solùm sit primus omnium coquus, promus condus, agricola, vinitorque tuus; sed etiam primus omnium cibus, ac cibi vini que primus sapor, uno verbo VITA VITÆ. Non enim tantùm aleris à Deo, sed etiam Deo.

Hoc autem quale quantumque sit, quis edisserat? à magnis magna omnia; vel si florem ac pilum unum dedisset, erat hoc donum donantis dignitate summum. Audi Prophetam: *Et dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos*: Ecce non oculos solùm aperit & tuos, & suos; sed totum te & totum se explicat tibi tantus Rex, tantusque famulus, & ex tanto. Verè *servus servorum*. Quid dico autem? verè servus hostium suorum, *qui Solem suum facit oriri* etiam super malos: qui non, ut Job tantùm, oculus cæco, pes claudus, debili manus; sed, quod monstro simile est, pes etiam currenti in vin-

di-

dictam, oculus impudico, lingua blasphemio. Nam sicuti sine Deo Deus coli nequit; ita neque sine Deo Deus offendi: & ille quidem libertati tuæ serviens & in utrumque paratus mavult se lædi, quàm te, bonus bono tuo & bene; at tu deteriora secutus, malo tuo malus & malè in transversa ruis. Et quousque tandem, ô mortaliū ingratissime? Unde vel tantum amoris in Domino, vel tantum furoris in servo? nonne (si fas ita loqui de Deo) uterque monstrum est, ille clementiæ, tu nequitia? Proh scelus! etiam abuteris Deo, sacrilegiòque vel invitum & reluctantem immisces tuo. Quo fine miser, aut quâ spe? sed utcumque tibi cadat, ego meam in rem intentus, alterum è duobus optandum à Deo reor, aut ut amorem adaugeat meum, aut ut amorem diminuat suum.

§. 3. *Finis.*

Hactenus de principio, nunc de FINÈ dicendum est: quæ si non est alia quàm hæc vita murium atque muscarum; de tot elatis in hoc orbe montibus idem pronuntio quod olim: *Parturient montes; nascetur ridiculus mus.* Verùm aspirante Deo primis postrema respondent. *Finis, inquit, ut sit De-*

us omnia in omnibus. Nempe summi boni possessione tantâ, fiat ut homo quodammodo Deus. Nam & utrique par imperium est in cælo, eadem beatitudo, & ut inter amicos, *omnia communia.* Denique uti Deus regnat hîc in nobis; ita nos illic in Deo. *Fecit nos Deo nostro regnum, & regnabimus.* En quousque sese exporrigit amor! Hic finè fine finis. *Animi enim finis,* ut Marfilius sanxit, *infinitum.*

Ergò Rex ille summus de pulvere erigens pauperem in palatium abducit suum: ibi regio instructum apparatu fovet nutritque; ibi hæredem instituit ex asse, capitique coronam imponit, quam se ipsum, divisum imperium cum Deo servus habet. Proh Superi! quis audivit unquam talia? ergòne limosus ille, prodigus ille, ad siliquas hodie damnatus, cras in folio Dei, par Angelis, par ipsi Deo? heu me! non plus ultra. *Neque enim in cor hominis ascendit id omne, quod preparavit Deus diligentibus se.* At nos miserit tanto patrimonio dignati, in siliquas adhuc porcorum vigiles ac proni incumbimus; atque, ut ille prophanus Esau, primogenita vendimus *lente* nos quidem, at non *lenti.* Ruimus enim præcipites in vitium ac planè effrænes.

Ve-

Verum age tu mecum aut tecum in hanc rem tantisper disputa. Responde mihi, quæ norma vitæ, quæ mensura rerum est? nõne finis? certè finis omnium caput est, & ut posthumer effectum, (verba sunt Tertulliani) *ordine tamen anticipat*; quem propterea vocat Philosophus *causa causarum*. Ergo collimare ac quodammodo vergere illuc omnia necesse est; cum sit scopus. Jam verò de Deone dubitas an sit finis necne? At id te omnia docent. Docet erecta cælo facies atque sublimis. Docet immortalitas animæ tuæ; spes & metus. Docet instabilitas quoque cordis tui, atque in ceteris omnibus rebus anxietatis mentis inquietudo jugis ac inolita. Docet id demum ratio atque fides, lex atque oracula Prophetarum. Id ipsum & mundus. Eunt enim in orbem universa, & illuc desinunt, ubi cæpère. *Idem est etiam finis*, ut vult Philosophus, *operis & operantis*.

Ille igitur alpha & omega; ille finis qui & principium. Atqui in finem nituntur omnia; ergò in Deum qui finis est. *Hoc est omnis homo; & sine hoc*, inquit Bernardus, *nullus est homo*. Quoniam igitur in avia præceps amensque ruis, ô mortalis? Ubi portus? ubi tibi quies nisi in Deo? cui denique foris? Ec.

ce si Deum amas, Deus es ; si terram, terra.
Proponitur hinc cæli corona , inde terra-
rum; tu medius. Opta, curre, ambi. Alter-
utrum conceditur. Imò utrumque, si Dei es.
Utroque Rex & Casar, & celo & solo. Quid
amplius desideras ? habes aliquid melius
Deo, aut carius teipso ? nondum rem exegi.
Ecce medius es inter coronam & gehen-
nam. *Æternitas utrobique.* Ibi vita sempi-
terna, hîc mors. Opta rursus, curre, ambi.
Alterum finis est, alterum præcipitium : cui
te voves ? cui mundum ? nam & mundus, ut
tu, totus es Dei; quem si suo fini refers, vivis,
ut in templo Dei, præsul antistêsque totius
mundi, *Orbem terrarum in podère* repræsen-
tas. (*Sap. 18.*) Sin alteri usurpas invito do-
mino , fur es & prædo. Quanto peculatu ?
numera res omnes, & computum inibis. In-
felicissime, *quid dices cùm visitaverit te Do-*
minus ? (Jerem. 13.) Si de verbo otio lo ratio
reddenda est, proh' qualem redditurus es de
mundo non otioso tantùm , sed injustè, sed
sacrilegè usurpato ? Væ, væ tibi, væ & mihi,
nisi Deo vivimus. Intelligo nunc cur dictum
sit : *Pugnabit orbis terrarum contra insensa-*
tos; (Sap. 5.) & rursus (Rom. 8.) Creatura in-
gemiscit, & parturit usque adhuc. Quid par-
tu-

turrit? vindicias actionemque de REPETUNDIS. Nunc quidem clamare non audet *vanitati subiecta non volens*; ingemiscit tamen expectans tempus illud *restitutionis omnium*. O tempus! ô restitutionem, sed seram, & ex quâ sequitur destitutio omnium!

§. 4. *Incarnatio.*

Finem media consequuntur, majora fine. Aureo enim, ut ajunt, piscatus est hamo. Opipigneravit pro servo filium, pro extraneo seipsum, plus dedit quàm promisit. In summâ, ut homo fieret Deus, miraculo longè majore factus est Deus homo. Miscentur itaque ima summis. *Magus in terrâ calum videt, in calo terram; hominem in Deo, in homine Deum.* [Chrysologus.] Fit eadem & virgo & mater; idem & creator & creatura, causa suiipsum. Denique *cogit se in infantem Deus*, [S. Zeno.] in servum dominus, in reum Judex: principium habet in tempore æternus, finem infinitus, mortem immortalis, modum immensus, membra mea, misericordiam meam misericors deus. *Dum medium*, inquit, *silentium tenerent omnia*, nimirum præ tanti stupore sacramenti, *omnipotens sermo tuus à regalibus sedibus venit*. Qualis autem & unde? & quò? à præsepî ad crucem.

O fides! ô amor! ô furor! uter insanit? Deus an reus? uterque: & Deus & reus; sed Deus magis. *Stultum* tamen hoc *Dei sapientius omnibus hominibus* Stratagema est. Vincimus Imperatoris morte. Tibi nascitur, tibi moritur, tibi resurgit, tibi triumphatis hostibus victor in cælum ascendit. Quid dicam amplius? hoc uno omnia tua sunt, & Angeli, & Deus ipse; & quod caput est, tu tuus, tu Dei. Postremò tale beneficium est, ut in ejus comparatione cetera non parva, sed nulla sint. *Mons igneus, & major incomparabiliter, quàm si totus mundus arderet.* [Guilielm. Paris.] Et tu, ô Christiane, novus rubus tanto ab igne non ardes? O salamandram! ô viperam! ille vagiens in cunis, ille pendens Virginis ab ulnis, pannis obligatur tuis. Quid dico? membris obligatur tuis, & jam suis. Quid iterum dico? ille pendens crucis ab ulmo, non pannis sed pœnis obligatur tuis, & jam suis; clavis affigitur, spinis coronatur, flagellis occiditur, sputis conspuitur, *opprobrium hominum & abjectio plebis*; & tu myrto redimitus & rosâ, opobalsamum spiras? ille è tanto rege pastor, è tanto pastore agnus, nascitur in stabulo, moritur in patibulo; & tu pastori tigris, agno lupo occurris

in mundo ? O miserum te, ô detestandum, si nihil amas! ô detestabiliorem multò magis, si quid præter Deum amas, tot modis, tantòque merito tuum! Amice, ad quid venisti? non dico in hortum, sed in hunc mundum? & si tu nescis finem tuum; pete finem Dei. ad quid amicus venit? ut viveret, ut moreretur tibi; & tu vivis, tu moreris alteri. Tu Christianus? tu frater? tu filius? O monstrum è monstro! sed ô antidotum è veneno! sic, sic serpentem serpente curamus, dum horror est.

S. s. *Justificatio.*

Illo è fonte flumen immensum in quatuor orbis partes undique manavit, atque ut pro incolumitate corporis creationi conservatio, ita pro salute animæ redemptioni JUSTIFICATIO respondet. Quotidie nascitur Deus, non jam in Virgine, sed in adulterâ quoque. Hic supremus admiranda transformationis apex, ut non de homine tantùm fiat Deus; sed de peccatore etiam *mutatione omnium maximâ*, ut ait Theodoretus. Ibi enim Deus factus est reus; hîc contrâ reus factus est Deus. Ibi semel durat, & in uno; hîc quotidie & in omnibus. Ibi gratia sanguine stetit & morte; hîc tribus

bus syllabis. *Tres enim sunt syllabæ, PECCA- VI. (Ambrosius.)* Ecce, inquit Augustinus, cum loquor, muta cor, & factum est quod tam sæpè & tam diù clamatur, ut fiat, & quod æternam parcurit pœnam, nisi fiat. Hæ sunt amantissimi Salvatoris artes; hoc salutis nostræ compendium, & ut regius appellat Vates, *medicamentum medicatum.* Non circumciditur infans, non cruentatur, non ad valvas templi, sive secreto domûs, intestabilis atque excommunicata mater ab omnium consortio abstinet spatio quadraginta dierum. Unâ sacri fontis guttulâ, unâ pœnitentis animi lacrymulâ litatur. Momento turbinis exit *virgo fide Christi, qui fuerat adulter corruptione peccati. (Ambrosius.) Perit salvo reo reatus. [S. Zeno.]* Fit iterum terra cælum. Denuò in virginem reparatus non meminit, quod fuit, & redi vivâ nativitate *infantia sceleratus innocentiam refert, [Ambrosius.]* non Medæ, non medicæ potentibus herbis, aut malagmate, sed unico Dei verbo, quo sanamur. O merita Christi! O vitæ portenta nostræ! Hic mihi duplex rursus oboritur stupor, & de misericordiâ tantâ Dei, & de miseriâ tantâ nostrâ.

Ecce piscina non Hierosolymis, sed ubi-

que: non in quâ sanetur unus, sed ubi sanantur omnes, à quacunque infirmitate: non Angelo descendente, sed Spiritu sancto, qui (ut habet Paulinus in carmine) *sacras igne divino maritat aquas*. Et tamen ad labrum fontis jacet adhuc *multitudo magna languentium, cacorum, claudorum, aridorum*. (Joan. s.) Unde hoc? unde tantum infirmitatis in tanto remedio? O verè paralyticos, quibus deest homo, hoc est, ratio, & fides! nam si vel crederent, vel saperent, id ita fieret? Negligeretur salus, tantâ securitate, tantâ felicitate parta? tribus syllabis? nunquid non est verbum, PECCAVI? Clamo igitur tibi, non ut ille, [4. Reg. s.] *Pater*; sed, ut solitus sum, fili, *Et si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis*

§. 6. Eucharistia.

Dixi quotidie nasci Deum; addo quotidie mori, quotidie crucifigi in ALTARI, sacrificio licèt incruento. *O novitatum novitas! ô miraculorum omnium longè maximum!* exclamant Eusebius & Thomas. Quae quibus anteferam? unde inchoabo? ubi desinam? quis, quid, cui? Idem sacerdos & victima, amor utrumque, Ipse, ipse immolat &

& immolatur; atque, ut Arabiae felicis ales, inter suos emoritur & reviviscit ignes, pater & filius sui, mortisque suae immortalis. Sacrificatur ergo Deo Deus: immolatur & vivit, consumitur & perseverat; *in manibus sacerdotum incarnatur, (August.)* & est invisibilis. Crescit undique mysterium, loco, tempore, modo, facilitate, meritis, & personis. Altare, novum est praesepe; & qualibet Ecclesia, Mater est Dei in omni loco. *MARIAM imitatur, Virgo est, & parit. [Idem.]* Diluvium ex diluvio putes; sed gratiae. *Ubi enim abundavit delictum, superabundavit & gratia. (Rom. 5.)*

Tu pastorem arbitrator omnes exsecuisse corporis sui venas, omnemque in subiectum ulceri calicem effudisse sanguinem, atque inde parasse balneum, quod oviculae centesimae, à faucibus lupi modò ereptae, modò in caulam humeris reportatae, & adhuc stillanti, peridoneum sit abluendae, sanandae, atque ab inferis in vitam revocandae. Ad hæc illam rationis consiliique competentem effectam, admirari factum, inquirere de causâ; & cum nullam inveniat, obstupescere monstro tantæ dilectionis. Ita te quoque (nam de illâ fictio est, de te veritas) in

admirationem rapi oportet, excedere mente in Deum, ingemiscere, inclamare: Eheu, charitas Christi immensa, quoniam usque descendis? quid? etiamne de cibo salus? de membris tuis cibus? de sanguine potus? quid hoc esse dicam? intelligo, intelligo egregium amoris tui commentum, artem dignam Deo. *Illusionem nequissimi nebulonis*, cum dixit: *Eritis sicut Dii, in verum effectum arbor vita vera convertis.* (*Rupertus.*) Denique Deos tui sanguinis commixtione facis. O peritiam! ô summam summæ charitatis industriam! Non miror, non miror dici in hoc convivio parata esse omnia, cum non nisi ferculum sit unum; habet quippe omnia qui habet te. Miror hinc duo. Primum te sic ardentem, deinde me sic algentem. Amor enim hinc non amplius arcu telisve decertat donis suis, sed seipso: intus, intus ipse cor invadit, penetrat, transverberat, ac demum totum in sese alimenti nativâ virtute transfundit; ut ego vulnus alens venis cæcôque carptus ab igne illo, (si dignum est dici) ceu quodam amoris *philtro*, ac beatifico veneno, collique fierem. Nihilominus (en alterum quod admiror triste ac ferale prodigium) ego tot inter incendia frigidus ac sine fan-

sanguine anguis amantem inanissimâ vanitate deludo. Adhuc in ore resonat antiquum illud ac nimis odiosum acroama : *Anima nostra nauseat super sibo isto levissimo.* (*Numer. 21.*) Et sapis, anime, cui non sapit Deus? crudelis! allianæ præfers, porros, & cape? arbori vitæ pomumne mortis? ô serpentem! ô voluntatem sibi semper, etiam cum amica est, inimicam! Placet vita. Mors eligitur. Et cum dictum sit : *Qui manducat me, non morietur in æternum* ; nos ab hac abstinemus mensâ, ne non moriamur in æternum.

§. 7. *Prædestinatio ad gloriam.*

Supremam his omnibus coronidem imponit PRÆDESTINATIO ad gloriam, & quæ ex illâ sequitur, ad gratiam. De primâ primùm, tum de secundâ.

Ac illam quidem sic animo complectere: benevolentiam erga te Dei infinitam, quâ tibi *secundùm propositum voluntatis suæ* gloriam ante sæcula decrevit ab æterno, inque æternum, amore summo, perpetuo, singulari, gratuito, incommutabili : antequam boni quicquam egisses ; imò cum jam ingratiſſimus appareres. Quid hîc dices? cur te? cur tibi? cur tanta? quid enim fuit causæ? meritane tua, quæ nulla erant? quæ mala e-

rant? an parentum? qui & ipsi infideles electi sunt? spes fortè futuri? atqui Tyrus & Sidon, ut est in Evangelio, melior & promptior relicta est. Vis audire quid? *Parasti cibum illorum; quoniam ita est preparatio tua. Parasti: non quia se paraverunt; sed quoniam ita est preparatio tua. (Augustin.)* En meritum electi, voluntas eligentis. Nam, ut ait egregiè Hieronymus, *ipsum quod nostrum est, sine misericordiâ Dei nostrum non est.*

Ergo singula perpende, comprehende universa. De summâ rei agitur, de pondere gloriæ immenso atque æterno, de felicitate Dei & tuâ. Beneficium est re summum, origine primum, antiquitate æternum, magnitudine infinitum, delectu singulare, gratiâ & gratiæ totum. Dedit immerenti, dedit inimico, dedit prior, cum odisses, cum persecutor esses Ecclesiæ & Christi, cum denique peccatorum aut jam primus, aut mox futurus; tum inquam, tum scripsit in libro vitæ digito suo; itaque scripsit, ut nemo deleat, nemo expungat. *Horum enim si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit; quia non fallitur Deus. (Augustin.)*

En te igitur in cælo jam beatum, tot peresuntibus, tot jam perditis de natione, de genere

nere

nere, de familiâ, de sanguine tuo ; tu fortè
 perditissimus omnium, perditionis à massâ
 segregatus unus. O donum super omne do-
 num! Egône? tot inter ignominia vasa vas in
 honorem? quo merito? nullo. Cujus bene-
 ficio? Dei. Amor inchoavit, amor perfecit,
 amor ubique & amor ubique & amor sem-
 per ; & nunquam amo, & nusquam amo:
 cumque in physicis invicem respondeant
 ista duo sibi, *actio & passio* ; hîc pro novo
 monstro passivum est æternum, activum no-
 momentaneum quidem. Et unde hæc tibi
 sterilitas tanta, cor infelix? proverbium est,
 si vis amari, ama. Ecce amor in te Dei anti-
 quus dierum jam est in canis, & tuus non-
 dum in cunis. unde hoc?

§. 8. *Prædestinatio ad gratiam.*

Scopum attigisti : nunc ad eum conse-
 quendum tela, nunc *tela* ordire PRÆDE-
 STINATIONIS, *funiculum hereditatis tue*,
 de gratiâ gratiam, & quantam, ô Superi,
 quâmplicem! hîc prima fides, pri-
 mûmque Dei donum: *datur enim sine me-
 rito unicuique, unde tendat ad meritum.*
 (*Ambros.*) Hîc indoles, educatio, anima bo-
 na, & ipsa forte, hoc est, voluntate Dei do-
 noque accepta, *Quia voluit, non quia digni*

sumus; *hac est fors.* (*Augustin.*) Hic amantissima nostri Mater Dei, *peccatorum*, ut vocant Patres, *esca*; seu *hamus Dei*, & ut Augustinus, *muscipula per quam salvatur omnis creatura*. Hic Angeli, quibus mandavit de te, *ut custodiant te in omnibus viis tuis*. Angeli, inquam, & de cælo præpetes, tum à Deo ad nos, tum à nobis ad Deum ultro citroque commeantes indefesso labore; & de terrâ vigiles, Apostoli, nuntii, *cursores magni Regis*: nimirum parentes, magistri, prælati; quorum hoc unum omnium negotium est, salus tua. Hic non Paulus solùm omnibus omnia factus; sed ipse etiam Christus, *ventor*, ut Clemens appellat, *animarum*. Ille ad Samaritanæ pedes aridis sitiens faucibus, & anhelus, & precans, & procans, *noctium etiam guttis & calore perfusus*, quoties ad amicæ dico animæ tuæ, fores inclamat? *Aperi mihi, soror mea!* Quantis, inquam, clamoribus agit intus & foris? modò sævus, modò blandiens, semperque misericors & sævus & blandiens. Quot modis invadit? quot mediis? quot minis? Nôsti vias. Vocem ejus audisti per *cancellos*; & quoties? non lacrymis, non suspiriis, non sanguini parcit suo: denique omnia sese mutat amor in mi-

racula rerum, hospes, inquilinus, hortula-
 nus, philosophus, rhetor, ARGUS *simul* &
 PROTEUS tibi. Nec destitit unquam, donec
 errantem ovem gremio referret & Patris,
 & suo: observans mollia fandi tempora, &
 locum, & opportunitatem, sic, ut voluntati
 gratia congrueret, gratiæque voluntas, nul-
 lo interim libertatis tuæ detrimento, *forti-
 ter & suaviter*. Quid plura? hoc unum om-
 nibus retro sæculis egit; *hæc summa voluntas
 tua*, (Tertullian.) hic cardo cæli & terræ,
 hic apex felicitatis ejus, hic apud Angelos
 triumphus: & cum *nemo aliorum sensu mi-
 ser sit*, (Salvian.) solâ tamen ille Deus feli-
 citate tuâ felix est. O vim amoris inexcogi-
 tabilem! ubi sum? quid, cui clamo? Ille si in-
 terrogetur; *Quare sic attenuaris macie fili
 Regis, per singulos dies?* (2. Reg. 13.) non aliud
 respondebit, nisi illud unum, AMO. Ego si
 roger causam morbi mei, quam possum af-
 ferre tandem, nisi hanc unam? NON AMO.
 Itaque nos comparat pœna, separat causa.
 Laboramus uterque; sed ille amoris excessu,
 ego defectu. Et ille quidem irascitur, obsistit,
 que morbo meo quantum potest; ego medi-
 co meo etiam ultra vires. O anima mea,
 quam diu, & quo fructu! Si tibi non placet

ut medicus; placeat ut ægrotus. Febrim febris curet, defectum excessus, æstusque languorem. Nam contrariis contraria curantur. Denique si convalescere ex integro non potes, muta morbum, AMA.

Summa secunda Partis.

Quin age collige mecum omnia. Beneficiarius es Dei à capite ad calcem, à fine ad finem, hoc est, ab extremis inferis ad supremum usque cæli verticem. 1. Creatione. 2. Conservatione. 3. Fine. 4. Redemptione. 5. Justificatione. 6. Eucharistiâ. 7. Prædestinatione tum ad gloriam. 8. Tum ad gratiam. Nihil excepit, nihil negavit.

Jam si lex ea sit, ut sæpè diximus, in reddendâ gratiarum actione, ut quò plus acceperis, plus etiam exigaris: [crescentibus enim donis, crescit & acceptorum ratio; *intra pecuniam*, ut aiebat Seneca, *fit taxatio.*] enim verò quàm immensum æs alienum alienum apud Deum contraxeris, quot ei nominibus obstrictus evaseris; opinor ex antè dictis intelligis, aut saltèm conjicis. Ille te ipsum, ille seipsum, totum utrumque, totum tibi, totum sibi dedit, initio & fine, destinatione & prædestinatione, creando, conservando, redimendo, infinitis modis, & infinitis

ties

ties, & à summâ miseriâ ad summam, im-
 mensam, æternam, infinitamque beatitudi-
 nem, non proprio commodo ductus, aut
 spe ullâ, sed solo amore tui. Vidisti medi-
 cum, vidisti ægrotum, te & illum, sanantem
 & laborantem; & nunc adhuc sentis in me-
 dio cordis tui medullitus infusum, ac etiam-
 num *gemitibus inenarrabilibus postulantiem*
spiritu suo. Ad hæc omnia quâ tu fronte, quo-
 sis animo cupio scire. nã, si ferreus esses, aut
 è marpesiâ caute prognatus inter hircanas
 tigres, immotum te aut inexpugnabilem in-
 ter tot amoris tantâque tela haud un-
 quam sperem. Audin^r, ô fili, non expro-
 brantem illum quidem, [absit ab amore]
 sed expostulantem, amicè tamen, in hæc ver-
 ba; *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?*
 Cùm dicit *Quid*, ostendit beneficia sua esse
 supra vota tua. Quasi diceret: Habes ali-
 quid quod ultra petas? si quid est, exprome,
 ediffere. Addam beneficiis meis, & futuris
 præterita vincam; *& si parva sunt ista, adji-
 ciam tibi multò majora.* (2. Reg. 12.) Sic ille
 olim cum Davide, & nunc tecum. At tu nón-
 ne cum eodem aut cum prodigo supplex ad
 pedes genuâque procumbes? vociferans ex
 totis animi viribus; *Pater, peccavi, peccavi*

in calum & coram te. Jam non sum dignus, imò tantò magis dignus amore tuo, quantò magis indignus, qui *venisti querere & saluum facere, quod perierat.* Et quid dicam? aut quâ ratione satisfaciam non jam tibi, sed vel mihi? Enim verò ruit, ruit in amplexus, in oscula pedum tuorum anima mea, famosa in urbe peccatrix, ruit immenso sui pudore suffusa; sed & immenso tui simul amore perfusa. Amat, & odit; ardet, & horret. Horret se, ardet te, inde diligens, unde dilecta; ibi reviviscens, ubi consepulta: triumphî nimirum imitatrix tui. Ascendit enim super occasum, & morte triumphat, ut tu, suâ.

PARS TERTIA.

COGITA PATREM.

Superest è tribus unum appendendum tibi. De Deo, de Domino dictum est: nunc vindicem hæreditatis æternæ *cogita Patrem.* Nam cùm in rebus humanis, ut Salviani verbis utar, *omnia spebus agantur*; nihil aut parùm admodum effectum est, nisi avarissimum sempérque sitientem hominis animum spe & abducamus à malo, & ducamus ad bonum.

Porrò octo sunt omnino, quæ sperare possis à Patre. 1. Vita justî bona & beata. 2.

Mors

Mors Sanctorum. 3. Favor extremi iudicii.
 4. Carnis gloria redivivæ. 5. Quies animæ
 cælo receptæ, & triumphus. 6. Tum beati-
 ficum lumen. 7. Inde amoris incendium &
 nuptiæ cum Deo. 8. Postrema æternitas non
 jam Dei, sed nostra. Quæ qualia sint, expli-
 care nos oportet.

§. I. *Vita bona.*

Vita iusti, totius ædificii fundamentum
 est & caput: tot insignis triumphis, quot pe-
 nè momentis. Cùm enim nulla sit victoria
 major quàm sui ipsius; aliunde cùm habeat
 semper unde se vincat animo vel corpore,
 hinc fit, ut homo iustus ex tanto triumphet,
 ex quanto vivit, manubiis omni momento
 imperatoriis. Audi Apostolum: (2. Cor. 4.)
*Momentaneum & leve tribulationis nostræ,
 supra modum in sublimitate æternæ gloriæ
 pondus operatur in nobis.* Pondera hoc pon-
 dus, cui ex unâ parte addicitur immensitas,
 ex alterâ æternitas; utraque gloriæ, utraque
 momento parta, & in nobis. Cor aurifodi-
 na est, aurum Deus, officina leve & mo-
 mentum.

Quæris, unde? respondeo, ex eo, quòd sis
 filius Dei; quòd agaris spiritu ejus in habi-
 tante in nobis; per quem & vivis & vincis.

Ab

Ab illo enim habes ut vincas, à quo habes ut vivas. Ergò victoria tua, victoria Dei est, qui triumphat te in te. Ergò immenso, aeterno, Deo denique digna. Ut enim victoria Regis, digna regno est: ita Dei, Deo. Id in Christo vides, cuius meritum sic increvit ex dignitate personæ, nihil ut esset in eo non immensum. Quid ita? quia filius Dei, En meriti fons, en origo. Atqui tu quoque Dei filius & nominaris, & verè es. Ergò & merito suppar, & cohares. Hinc vulneratur cor sponsi *in uno oculorum, & in uno crine*, hoc est, in illo levi & momentaneo Apostoli. Hinc *folium eius non defluet*, id est, ut jam explicui, etiam verbum, etiam votum ac desiderium. Ut exemplo patet gnavi latronis, qui totam verbo uno prædatus est æternitatem. Jam si in verbo tantum lucri; quid in officio? Si tale momentum est; quid hora? dies? mensis & annus? Quid totius vitæ *mensura bona, meritis conferta, coagitata, & supereffluens, quam dabunt in sinum?* crescere enim merces, distribuique juxta merita debet. Ubi par igitur usura non centesimæ, non in centuplum; sed in immensum inque æternum trajectitio, ut ait Augustinus, apud Deum fœnore quotidie excrecens? *Da mi-*

gam

cam, inquit Chrysologus, & *accipe calum*. Denique *toties coronaberis, quoties restiteris*, (Bernardus.) novo in dies incremento & patrimonii, & coronæ. Ut enim hæreditas filio, ita certanti corona debetur; non una, sed, ut pancratiastræ, multiplex: prout enim *quisque seminaverit, hæc & metet*. Talis est vita iusti: quâ, ut vides, ditius, opimius, beatius sub cælo nihil. Theatrum ille sibi, perennisque & felicitas & triumphus: palma, quæ non solum annos, sed & momenta victoriis notat.

Compara jam virum viro, vitam vitæ, dico malam bonæ: illam, ubi *infelix lolium, & steriles dominantur avena*; huic, segete plenæ aureâ, ubi *later Aegyptius caelestem mutatur in saphirum*. [Lyranus.] Illam, perenni falo jactatam, quæ tota naufragium sit; huic, in portu quietæ, ubi *serenum semper*. (Seneca.) Illam, perditissimam, & ut ita dicam, *occisissimam*; (Chrysost.) huic, arti omnium quæstuosissimæ. Quod si spe ducimur atque commodo nostro, nonne exclamare nobis hîc licet: Adam, ubi es? ubi cupiditas, inquam, illa, quæ te ambitûs reum fecit? væ, væ tibi, mercatrix ærumnosissima, quò curris, quò non curris, ut ditescas? en, in manibus

bi s medióque tui nobilissimum totius orbis emporium : forum es ipsa tibi; & quid dico forum? cùm regnum intra te sit, & regnum cælorum, quod tanti valet quanti tu, Misera! credis hoc? si non credis, cui credis? si credis, cui operam locas? mundo an Deo? mundo qui se perdit & te? Deo qui te servat & se? te sibi, se tibi? Hic, híc sere, cælum ara, Deum ama, quo solo dives es.

§. 2. *Mors pretiosa.*

Vitam bonam sequitur mors in Domino longè pretiosior. Ibi enim præluitur æternitati : híc concluditur. Quare Christiani non prima, sed tota philosophia est, cujus ab uno momento pendet æternitas. Ac cetera quidem utcunque restitui possunt, hoc unum ineluctabile est. Quid quòd & transitus animæ gravis, & gravior pugna? instant enim hostes, incumbuntque migranti. Urget aliunde conscia tot criminum mens, incertaque futuri. Citatur ad tribunal rea; nec comperendinatui locus datur. O quale tempus, cùm tempus non erit amplius!

In illo discrimine rerum atque certamine tanto quis aderit tibi? quis aget causam? à quo demum auxilia speras? audi à quo. *Si ambulavero in medio umbrae mortis, non ti-*

me?

mebo mala. Quæ tantæ causa fortitudinis?
 quoniam tu mecum es. Ille, ille qui via vitæ
 est, VIATICUM est & mortis, naulum trans-
 fretantis, scutum decertantis. *Dabis eis, in-*
quit, SCUTUM CORDIS laborem tuum. (Thren.
 3.) Hinc quies, hinc in morte securitas, hinc
 & voluptas. Nam quod aliud votum nostrum
 est quàm exire de sæculo. & recipi apud Domi-
 num? Hæc voluptas, ubi & votum. (Tertul.)
Pæna vitiorum transit in arma virtutum.
 [August.] Ibi non gemes; sed universis circa
 plorantibus, solus ipse ridebis, conscientia uti-
 que bonâ & premiis futurorum. [Hieronym.]
 addo, & pretiis præteritorum. Nam si tabel-
 la vetulæ à Zeuxide depictæ, tantum pla-
 cuit auctori, ut præ voluptate moreretur;
 qualis erit morientis oculis imago vitæ be-
 ne actæ, cuius recordatione, ut ait Tullius,
 nihil est jucundius? erit, erit tum enim ve-
 rò, si aliàs unquam, *theatrum sibi vir bonus.*
 (Seneca.) Aderit è cælo Christus; aderit &
 optima Mater, & Angeli, & Patroni. Ibi:
Nunc dimittis servum tuum, Domine, secun-
dum verbum tuum in pace! Ibi: *Latatus sum*
in his, quæ dicta sunt mihi; in domum Domini
ibimus! Ibi: *Me expectant iusti, donec retribu-*
as mihi! O triumphum! ô gloriam emigran-
 tis

tis! lætâ illîc omnia: & memoria præteriti,
& spes futuri, & præsentis conscientia tota
ac plena securitas.

Compara, compara non jam vitam vitæ;
sed mortem morti, Quales illi de sæculo?
qualis tu? qualis anima tua de deserto, de-
liciis affluens, innixa super dilectum? O si
perpenderes! ô si provideres! Oro te: propo-
ne animo tantisper [erit enim aliquando] su-
premam illam animæ tuæ tuæ crisi; ludan-
tes artus, luctantem æstuantemque spiri-
tum, & jam in extremis positum, ardente
candelâ. Nam in hoc summo non dico tem-
poris, sed æternitatis cardine, cujus esse vel
fuisse tum voles? mundi an Christi? mira
tua prudentia, si nunc facis aut non facis,
quod tunc factum infectumque dolebis, aut
fortasse speras ex malâ vitâ bonam mortem,
hoc est, *ex falso verum*. Sophisma est. Nun-
quam ita concluditur in bonâ formâ. Vive
ut vis mori. Nam ex præmissis sequitur con-
clusio. Porro de æternitate agitur hoc mo-
mento. Quod inculco, quod impingo, quod
infarcio usque & usque legenti; ÆTERNI-
TAS, inquam, *ibi incipit ubi sæculum desinit.*

§. 3. *Judicii favor.*

A conclavi feror ad orchestram, ad Impe-
rator-

ratoris podium, ad totius caveæ, ut cum Patribus loquar, immensum illum supremumque confessum. Heu quæ tunc spectaculi magnitudo! Hîc, hîc dati leonibus non jam martyres, sed tyranni: hîc, hîc ludi sæculares non de sæculo, sed de Deo; nec hujus vitæ, sed æternæ; nec in circulo temporis, sed in circo æternitatis. Tria tibi perpendenda: iudex, reus, & causa. Iudicis severitas tanta, ut in Angelis etiam suis *reperiat pravitatem*. Tu ex ungue collige leonem. dico è pœnâ Moysis, Davidis, Ezechiaë, Viri Dei, Bethsamaritarum, ob noxas hominum iudicio levissimas; sed non Dei. *Dies, inquit, formabuntur, & nemo in eis.* Quid dicis nemo? imò omnes ibi stabunt. *Nemo in eis*, hoc est, nemo innocens, nemo mundus, ne infans quidem unius diei. Quid ita? *quoniam Deus iudex est. Non quilibet rusticus cum tridente, sed Trinitas iudex.* (Augustinus.) De reo autem quid dicam, qui totus à capite ad calcem ulcus sit, debitor *decem millium talentorum, non respondens unum pro mille*; prædo, ut jam monui, cæli & terræ; & ille nudus coram Angelis Dei. Hoc pondera, hoc expende. Postremò causa non de stillicidio, neque de umbrâ asini, sed de capite, quo? *totius*

tius mundi. Cur? ob vitam, ob supplicium. Qualem? quale? æternam, æternum. *Ibunt hi, inquit, in vitam æternam; illi verò in supplicium æternum.* Tali igitur & iudice, & reo, & causâ, miseros stupor immensus invadet, animi deliquium, æstus, & pavor. *Arescentibus*, inquit, *hominibus præ timore.* Nam si versa est uxor Loth in statuam horrore flagrantis Sodomæ, quæ *stilla.* (*Isa. 40.*) tantum erat *Et fumarium inferni, Et jaculum exercitorium;* (*Tertull.*) quâ, putas, consternatione futuros, cum ARMIS, ut ita dicam, agetur DECRETORIIS? Denique dies illa, dies iræ.

Nihilominus in die illâ tam horrendâ stabo animi securus, habens pro iudice amicum, pro rege patrem, pro vindice agnum. *Stabunt*, inquit, *justi in magnâ constantiâ.* Nec securus modò, sed etiam ego ille toties à te irrisus atque contemptus, tutum atque mundi iudex. *Sedebitis*, inquit, *vos judicantes.* Quis loquitur? Iudex iudicum, & Rex regum. Ipse, ipse promittit, & est veritas.

Ergò videre videor hominem illum in nubibus Deum, qualis est apud Joannem, gemino vultu radiantem, altero *Sardium*

res

reprobis, altero fassidem electis. (Rupertus.)

Audio vocem ejus geminam quoque: amicam & minacem, blandientem & fulminantem. Specto cuneos hinc inde pro utriusque sententiæ varietate variè perculsos; alios de cælo præcipites, alios in astra quasi quodam amphitheatri pegmate sublatos: utrosque vociferantes. Ubite vidimus? ad hæc clamare judicem, *in carcere, in stabulo, in mapali*. Membra pupilli, vita popelli, causa viduæ egentis, oppressæ, foro conclamatæ, membra, vita, causa mea erat. Ille, ille Lazarus jacens ad fores & meus erat, & ego ille. Quid deinde? vos pavistis, vos operuistis, vos visitastis. *Quod uni ex minimis fecistis, mihi factum imputo. Esto.* Quid postea? Euge, Cui dicis? Tibi. *Quia in modico fuisti fidelis.* In quo modico? in micâ pauperi dandâ; in calice aquæ frigidæ. Et pro tantillo quid reddes? intra in gaudium. In quale gaudium? Domini tui. Felicitas inter nos erit communis, mea tua, tua mea. Idem gaudium. Quid? pro micâ cælum? pro guttâ flumen? dedisti quod jussi, do quod promisi. Dedisti te mihi, do me tibi. Versura justa est. Proh Superi! quid loquimur? & hæc est fides, spes, charitas Christi? hoc tu credis? & cui tamen animum

mum loces, alium à Christo quæris? quære,
 quære, dum licet, & ut libet; ego jam pridem
 vovi, nec perfidum dixi sacramentum. *Ille
 meos, primus qui me sibi junxit, amores ab-
 stulit: ille habeat secum, servetque non sepul-
 chro, sed in cælo, ubi cor, ubi corona.* Tu
 peccator & videbis, & dolebis. Dentibus
 tuis fremes & tabesces, dicésque: Hiccine est?
 de iudice stupor erit, & de iudicio. Ego ve-
 rò te inter hœdos addictum Libitinæ caput,
 heu! nequicquam incendia deprecantem
 usque & usque meo jam jure ridebo: tu pœ-
 nitentiam ages infelix malam, seram, impor-
 tunam; ego in sanguine peccatoris lavabo
 manus meas. *Desiderium enim peccatorum
 peribit.* At at confido meliora. Ambo ride-
 bimus. Ambo coronabimur, rapiemurque
 cum illo in aëra. Et erit inter nos hoc so-
 lenne celestina, vicimus. Quale de Thebæis
 referunt annales reciproco sibi cantu invi-
 cem respondentibus è tumulis, hinc *exulta-
 bunt Sancti in gloriâ; illinc letabuntur in cu-
 bilibus suis.* O canticum!

§. 4. *Gloria corporis.*

Sed jam ad convivium *ire tempus est, ad
 nuptias, ad triumphum, uti spero, tuum meo-
 umque.* Hic mihi primùm occurrit vestis
 illa

illa nuptialis ; dico caro nostra, prætextatum animæ , & consularis veluti trabea, quadruplici gloriæ dote, ut docet Apostolus, instructa. In quâ non secus ac in aureo curru triumphali que quadrigâ cælo sui mundique victor animus invehitur. Tertulliano *gloria luti nostri & venustas*. Nunc enim vas est ignominie , corpus humilitatis & mortis; tunc autem erit vas in honorem, nulli vitio mendove corporis obnoxium. Hoc locus , hoc curia tanti Principis, hoc cura anor que nostri , hoc ejus corpus in nostro corpore quasi quoddam gloriæ semen toties insitum ac implantatum , hoc postremo postulat exigique mereri ratio atque societas. Nam quia corpus animæ collega fuit, & ut in certamine scutum; gloriæ oportet ut particeps sit, sicut & ignominie fuit. Dictum est enim: *Si compatimur, & conglorificabimur*. Sed hanc ego corporis gloriam atque felicitatem unde exprimam tibi?

Finge animo formam omnium, quæ extiterint unquam, absolutissimam. habeat caput Veneris Gnidie , labra Roxanes, lacteam Amazonis cervicem , oculos Minervæ, totumque ab Apelle corpus: sit, ut Vir-

E

gi-

gillii tui Camilla , pedibus perniciosissima, & quæque Zephyros cursu : sit, ut Achilles Homeri, immortalitatis balneo tincta, & in super oleo Phidiæ delibuta : nusquam pateat vulneri locus, ne summo quidem talo præterea deliciis undique circumfluat, irrigeturque, ut est apud Prophetam, *torrens spinarum, & per omnes rivos fluant aqua.* Denique qualis illa PANDORA vatium, *idea pulchri*; aut qualis illa Græcorum pulcherrima simul & optima, *aureo donata malo*, vincit hæc omnia, immensoque præit intervallo caro nostra, SOROR CHRISTI, jam reformata, & ut Africani stylo loquar, ANGELIFICATA; imò non Angelo tantum, sed ipsi etiam Christo par atque conformis. *Papa!* exclamat Chrysofostomus, illine qui sedes ad dexteram Patris? Illi, inquam; & addit plus esse in uno corpore splendoris, (quod jam tetigi) quam si tot essent in mundo soles, quot sidera cælo. Denique Apostolus ait, id nunc à nobis non posse comprehendere.

Age mecum ita ratiocinare: *Nemo carnem suam odio habuit.* Effatum est. Quò enim studia, quò vergunt omnium vota, etiam Epicureorum, nisi ut illi bene beatæque sint?

Hic

Hic scopus finisque curarum. Jam compara corpus corpori. Quale nunc hoc animæ sepulchrum? (*σῶμα* Platoni quasi *σῆμα*.) Quale tunc illud animæ mausolæum? surget enim in gloriâ, agile, subtile, spirituale, gloriosum. Quid ergo? si tuæ carnis verus est amor; unde boni tantum invides amatae? rursus hîc ad tuam appello fidem. De resurrectione dubitas? non potes, si modò Christianus es: *nam omnis fiducia Christianorum, est resurrectio mortuorum.* (*Augustinus.*) *Resposita est*, inquit Jobus, *hac spes mea in sinu meo.* Rata est igitur, & certa. Responde nunc: si ut diù vivas, tanta moliris; quid ut semper? quid ut beatè? quid ut gloriosè? Quid dicis? amas an odis? si amas; cur immortalem, cur auream, cur Angelis Christoque parem, cur undique beatam non vis? si odis; cur animæ præfers & Christo, qui te & illam sic amavit ut in cælum, peccatricem licèt ac planè contaminatam, ad se transferret? ô simia, quæ fœtum osculando præfocas! alterum è duobus opta. Ama vel odi: si amas, ama ut ames; si odis, odi ut salves.

§. 5. *Cælum Empyreum.*

Curram animæ vidimus igneum ac planè triumphalem; nunc ejusdem triumphantis do sedem, igneam illam quoque, & quam vocant EMPYREAM, *cælum cali*: de quo duo tibi propono, magnitudinem loci, deinde opes atque gloriam. Ac locus quidem verè immensus est, & finem non habet, ut est apud Prophetam. Audi me. Tota terra punctum est ad cælum: nam eâ vel hujus una stella sexaginta partibus major est, ut astronomis placet. Jam si terra punctum est ad cælum; quid erit ad cælum cæli, à quo cælum hoc, quod suspicis, tantùm distat, quantum ipsum à terrâ? & si terra tota minor est puncto; quid erit punctum puncti ad cælum cæli? Quot enim in regna, provincias, urbes, oppida, recta dividitur indivisibile? Quota denique pars es ejus tu sub uno tuguriolo non unus, ceu miser de sub terrâ lumbricus; aut qualis ille Tertulliani Chamæleo, *sub pampino totus*? Hic omnis avaritiæ furor, hæc negotiatio, hæc versura, quam, ô stultissime mercator, instituendam putas *propter pugillum hordei & fragmen panis.* (Ezechiel. 13.)

Per:

Perge porrò. Si magnitudo tanta, quid de opibus gloriæque dicendum? Neque enim inimicis plura putandum est esse in hoc carcere derelicta, quàm amicis in palatio filiis-que servata. *Solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum, rivi latissimi & patentes.* (*Isaia 33.*) Propterea dixit Apostolus eam esse civitatem, cujus est artifex & conditor Deus. Quid? non est hujus artifex mundi? non est conditor? est, est, est omnino. Sed hoc quasi præludium est, illud totius operis caput. Denique illa est seu paradus, seu civitas monstrata Joanni, cujus & portæ margaritis, & fundamenta saphyris, & pavimentum auro mundissimo stratum est. quæ flumine scatens aureo, ripis hinc inde palmâ virentibus, habet tot inter sceptrâ reges, quot intra septa cives, ubi nemo non amat, nemo non amatur; *omnes currunt, & amor cursus est.* (*Augustin.*) Hæc patria, hoc patrimonium quod servat Pater, quod regit Agnus, Ille enim claritas ejus, & totum lumen, & totum à pede flumen. Sanguis ejus stolas dealbat, non cruentat. Illum sequuntur virgines, quocumque iërit, inter lilia rosasque pascentem; *nam floribus ejus nec rosa, nec lilia desunt.* (*Beda.*)

Compara nunc mundum, mundo. qualis hæc Babylon, ubi flemus? qualis illa Hierusalem, *quæ edificatur ut civitas, cuius participatio ejus in idipsum?* ô patria! cæli domus! & tu, ô anima mea, carcerem exiliûmque præfers? sed esto, utcumque terram ambias præ cælo, punctumque puncti præ immenso; etiãme præ Deo, qui terram dedit, & cælum parat? infelix! ut ille dives, guttam amas in inferno, cui torrens voluptatis ruit è cælo? Eheulquantâ jacturâ, & pro quantum? nã si totus orbis, inquit Chryso-
 stomus, in lacrymas iret; id haud unquam pro merito fieri posset. Erit, erit quando super flumina fleas non jam Babylonis, nec in medio terræ; sed in medio gehennæ inter *glareas Cocyti*, (*Job. 31.*) triste illud ac ferale occinens: *Nos insensati*. Sed absit, absit inauspicata conjectura. Corrigo dictum. Erit, erit, quando inter amœna virentia byssino vestita candido & mundo, Agnûmque sponsa sequens, exclames, ut in epithalamio: *Gaudeamus & exultemus; quia venerunt nuptia Agni.*

§. 6. *Visio Dei.*

Summa sunt hæc, fateor; at collata Deo non

lis
u-
ri-
is!
ue
ias
n-
, &
m
nit
na
o-
ro
er
e-
a-
c-
u-
it,
no
ni
o:
nt

o
n

non adjumenta felicitatis, non ornamenta sponsæ, sed impedimenta videbuntur. En spectaculum do novum, do antiquum, do æternum: ipsum nempe Deum, quo simul uno possidentur universa. Est enim *summum bonum; est omne bonum; est bonum omnis boni*. Cape ista, si potes; & si non potes, crede. Non enim ideo fides credit quia capit, sed ideo capit, quia credit. *Magnus est Deus*, inquit Dionysius; *sed suâ magnitudine omnem transilit infinitatem*: neque singulari ac quodam definito, ut cetera, modo est; *sed est simpliciter*, & ut loquitur, *incircumscriptivè*. Nec bonum, sed *bonitas ipsa*, unde dictum est: *Sentite de Domino in bonitate*, non in bono. *Tolle hoc*, addit Augustinus, *tolle illud. Et vide ipsum bonum si potes. Et sic videbis Deum*. Audi quid nunc dicam. Ecce Deus tuus omnia cum possit vel solo nutu; constat hoc instanti posse tot procreare mundos, quot in littore sunt grana, illo uno, quem habemus, infinitis partibus & majores, & pulchriores. Fac tamen nihil posse; adhuc tantus erit in seipso, quantus erat in tot mundis. Quid ita? quia se solo dives, se solo summus, se solo infinitus: *quod enim est per essentiam tale*, (verba sunt D.

Thomæ) *non fit majus addendo illi aliquid, quod est per participationem tale.* Ipse, ipse sufficit sibi: *nec fons sitit, nec panis esurit, nec sol indiget luce, nec requies ipsa lassescit;* ut aureè vir aureus. (*Chrysologus.*) Præterea non est summum duntaxat bonum; sed etiam omne bonum, *omnium*, ut Athanasius loquitur, *essentialium*, hoc est, *naturarum substantialis causa.* Unde Theologus Nazianzenus: *Tu omnia, tu nihil rerum. Quem ego te appellem; cum ineffabilis sis & omnino- minus?* Postremò est bonum omnis boni. Ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia. *Utrumquodque*, inquit S. Thomas, *dicitur bonum bonitate divinâ, sicut primo principio effectivo, exemplari, & finali totius bonitatis.* Denique quid dici potest ampliùs? solâ sui visione beatos facit. *Satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua.* Vide quid dicat. *Satiabor.* Alio loco dixit: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Ecce satiantur simul & desiderant. Quod ut aliquâ ratione utcunque subodorêre; constitue beatas illas in cælo mentes, velut in quodam æternæ vitæ theatro, circumfusas undique Deo, semper avidas, sempérque plenas. Ibi relecto, ut Tertullianus loquitur, æternitatis aulaeo, magnum

num illud immensumque proscenium aperiri, emergere Deum, atque, ut ita dicam, in scenam dari, & cum illo causas rerum, origines, tempora, suggestus, vices, uno verbo omnia; novos etiam subinde & in singula momenta mundos exoriri, semperque pulchriores; exardescere interim ac suspensas animis, plenoque ore hiantes rapi, colliquefcere, incandescere, ac quodammodo igniri Deo. Ibi mirabiles fieri applausus non manuum, sed mentium, sed animorum. Ibi saginari, potari, inebriari torrente voluptatis in pace in idipsum. O in pace! ô in idipsum! Væ, væ mihi quia pollutus labiis etiam cum loquor, non loquor, & quæ dico, non dico! Si enim enarrari non potest gloria corporis; quanto minus animæ? *Quid mihi est in celo, aut à te quid volui?* Quid est, quid? inquit Augustinus, interrogans dixit, quia respondens non potuit. Et Apostolus, *Scio*, inquit, *hominem raptum huiusmodi usque ad tertium calum*. Bene habet. Occultum testem habemus. Age quid ibi vidisti? enarra tandem. inenarrabilia, ait, & quæ nec oculus, nec auris, nec cor capit.

O vitæ flumen æternæ, quod acquiri potest, æstimari non potest! *ubi nec fastidium*

erit, nec fames. Quid dicam nescio; sed Deus habet quid exhibeat, non invenientibus quomodo dicant. Hæc est enim illa mensura, quæ est sine mensurâ. Quod expectamus à Deo, non est nisi Deus. O regnum beatitudinis æterna, ubi juventus nunquam senescit, ubi decor nunquam pallescit, ubi amor nunquam tepescit, ubi sanitas nunquam marcescit, ubi gaudium nunquam decrescit, ubi vita terminum nescit! Tanquam latantium. (Augustinus, & Bernardus.) Quid est tanquam? quare tanquam? quia talis erit tibi jucunditas, qualem hîc non novimus. O spectaculum non jam mundi, neque de mundo; sed Dei, de-que Deo! Ut enim hîc spectaculum facti sumus, sic ille nobis vicissim in cælo. Erit unquam illa felix hora, nec jam brevis mora, quâ te fruar, Deus meus, in immensum, in æternum, in idipsum! O sancta Sion! cujus recordando super flumina sedimus & flevimus, spe læti, re tristes.

§. 7. *Amor beatificus.*

Est tamen, est adhuc unum, sine quo cetera sint nihil; osculum nuptiale & recipro-
cus amor inter ambos, dico sponsum atque
spon-

sponsam. Hæc est totius beatitudinis finis. Hic apex. Quippe animæ centrum Deus est, cui jam inde à primis incunabulis volens nolens usque suspirat; in quod unum tanto ambitu, totóque pectore incumbit, tam diù dilata, toties impedita. Ergò ubi post tot exantlatos labores, tótque pericula, tótque mortes, invenitur quem unicè diligit; ubi possidetur; ejus sui que secura; nimirum hoc illud est voluptatis immensæ pelagus, quod ne animo quidem ac cognitione comprehendipotest. Addo summam infinitamque sponsi Dei pulchritudinem, quâ sic inardescit magis ac magis, ut quò plus videt, plus deperire cogatur. Non enim, ut in rebus creatis, suos habet illa pulchritudo nævos, suosque fines; sed incircumscripta sempérque spectanti crescens, infinito quodam pondere rapit amantem. Hinc anima tota Deo cohærens, immersa, ac velut æternis quibusdam vinculis illigata, tanto fertur amoris impetu, ut præ divortii vel unico momento nihil innumerabiles inferos putet. Hinc etiam ecstases, suspiria, raptus, animi deliquia, jugisque languor: & quia se scit æquè, imò infinito plus à Deo redamari; hinc æstus amoris, altero in alterum ex-

ultante & quodammodo sese reciprocante, & utroque alternis clamante : *Dilectus meus mihi, & ego illi!* Præterea quoniam ipsa novit à ceteris cæli civibus non minùs quàm à se tam amabilem sponsum arderi; hinc fusus in omnes amor, hinc æternum æternæ domûs incendium. Ardent omnes, ardent ubique & semper, pro Deo, próque se invicem.

Propone tibi ob oculos stadium quoddam immensum, in quo decurrat amor triumphalibus quadrigis, cui cælestes ephebi aureis præludant in equis pronubi sponsæ, tædæque conjugales antistites. succedant his amici sponsi, dico Apostoli, Martyres, & Prophetæ, suo quique ordine, omnes in auro, omnes coronâ palmisque insignes, postremo loco veniat aureo super pheretro sponsa regios inter amplexus amore tabescens, universis circumquaque applaudentibus, &, ut in nuptiis, rosâ coronantibus & fertis. Hæc cæli vita, hic cursus, hic finis.

§. 8. *Æternitas nostra.*

Sed sinè fine finis. Illa enim omnia quæ dixi, quodam æternitatis veluti sigillo mun-

ni-

niuntur. Quæ quidem æternitas quinque partibus constat. Prima est, quòd in eâ nihil non sit infinitum. Nam cùm infinito tempore duret, tótque proinde habeat, ut ostendimus, incrementa vitæ, quot momenta: fit, ut quicquid in eâ est, infinitâ sui quasi reproductione crescat in immensum. Secunda est, quòd tota sit simul & perfecta possessio. Nihil enim præterit in Deo; nihil succedit. *Dies cali*, inquit Ambrosius, *semper presentes sunt. Nemo ibi expectat futurum; nemo perdit præteritum.* Denique felicitas ibi torrens est, non, ut hîc, gutta. Tertia est, quòd nunquam intermittitur. Duo enim hæc sunt simul, *Perpetua & Felicitas*; quorum alterum sinè altero nihil est. Quarta est, quòd in omnes sese tum animæ, tum corporis facultates effundat. Non enim, ut hîc, sese mutuò impediunt sensibus pluribus intenti; sed è contrario, ex anima redundat etiam corporis beatitudo. Quinta est, quòd obversetur ob oculos semper. *Evigilabunt enim alii in vitam æternam, & alii in opprobrium; ut videant semper.* (*Daniel. 2.*) Quid? tò semper. Hoc ultimum summum est, & verè beatos facit.

Porro talis æternitas sic instructa, sic co-

gitata, tanti ponderis est, ut totum in sese
 animum mentemque absorbeat. Hinc illa
 sapientium axiomata: *Annos aternos in men-
 te habui. Quid ad aternitatem? Nihil mag-
 num est, quod finem habet. Sapienti nunquam
 ista temporalia placuerunt. Aternum bene,
 aternum male.* Et plura consimilia.

Et revera si, ut justum est, expenderis, in
 stuporem identidem rapient te. Quid enim?
 summum bonum possidetur tota securita-
 te, & totum, & totum simul, non auferen-
 dum unquam, non intermittendum, non
 conscribendum. Potest dicere beatus: Mihi
 bene est, aternumque erit. Habeo supra vo-
 ta, idque securus. Enim vero quid habes si-
 mile? quid vicinum? ubi sunt? non dico ubi
 erunt? sed ubi sunt deliciae tuae, etiam quibus
 & quando frui te putas? nonne occidunt an-
 te etiam, quam sint, plenae praeteriti atque
 futuri, vacuae praesentis? nihil enim stat. De-
 inde quales sunt, quamque putidae? quam-
 que putidae? quid tibi servat mundus post
 mortem? quid in morte? quid ante mortem?

§. 9. *Summa tertiae Partis.*

Ecce a Deo habes omnia, ut audisti, &
 vi-

vitam meritis plenam, & mortem optatissimam, & quæ sequuntur ad utramque, carnis tuæ gloriam, animæ triumphum, sedem, quietem, beatitudinem omni ex parte tum animi tum corporis; & hæc omnia summa, immensa, æterna, qualia Deus habet, sinè metu, sinè vicissitudine, sinè divisione, totâ, ut dixi, securitate. Jam hîc ego te convenio, totâque contentione tecum pugno. Spes alit, inquis: *spe geruntur inter homines omnia.* (*Salvian.*) Bene habet. Hic est amor tuus & tui. Agedum. Ubi par à Deo spes? ubi fors? ubi patrimonium? ubi merces? ubi corona certantibus æqualis? in Olympiis, an in Isthmiis? Capitolione an Prytaneo? quid tibi datur? frons *pro quâ ne capella quidem pedem moveat.* (*Chrysost.*) O fides! & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, ab omnibus se abstinent: tu Christianus, tu candidatus æternitatis, ut incorruptibilem obtineas, ut immensam, qualémque dixi, imò qualem nec dixi, nec dicere potui; saltem ab illicitis non temperabis: invenientur apud Platonem Olympici virgines, & multis illi ut pugiles sint, ut athletæ? tu ut Christo mereas, ut cælo, ut tantæ felicitati; castitatem, quam sacramento aut etiam religio-

ne

ne vovisti, non integram servabis? at con-
clude ut voles: ego verò concludam vel te
planè atheum, vel te, si ista credis, ut credis,
planè Dei.

PARS QUARTA:

Conclusio secundi libri.

SEd jam receptui canendum.

Erexi monumentum, uti cum gratiâ
Dei spero, *are perennius*. Sculpsi, inquam, in
tabulis carnalibus aureum aureo caracte-
re AMOREM. Traxite in funiculis Adæ tri-
bus; & scis funiculum triplicem difficilè
rumpi. Nam cum omnia bona jucundo ser-
viant, honesto, vel utili; suavitas amici in
Deo summa est, ut vidisti; honestas amicitix
in *Domino* immensa, officiorum ratio at-
que utilitas in *Patre* infinita.

Nunc, ut aliquando cum Augustino per-
orem; rogo te, si aliqua *statera equitatis* inve-
nitur in arcâ cordis tui, appende. Quid ap-
pende? Deum, mundum. Deum, quo pul-
chrius, nobilius, potentius, sapientius, æqui-
us, amantius tui, amabiliusque tibi nihil:
mundum, quo nihil ex adverso fœdus, vi-

lius, informius, stultius, ingratius, odiosius-
 que tibi & tui. Appende Deum cum omni-
 bus donis, quæ recensui; mundum cum
 omnibus dolis, quos omisi: te ab illo factum
 & refectum, quot & quantis modis, quàm
 miris, quàm veris, audisti: te ab hoc perdi-
 tum & quoties? appende bona & mala ab
 utroque, præterita, præsentia, venientia: vi-
 tam, mortem, iudicium, coronam, gehen-
 nam, æternitatem utramque cæli & inferni,
 appende te cum Deo Deum; cum mundo
 dæmone peiorem; te cum illo vitam habere
 bonam & beatam, hîc & illîc, quæ in sin-
 gula momenta crescat æterno gloriæ pon-
 dere. mortem, quâ nihil sit optandum magis.
 Iudicium, in quo non iudicandus, sed totâ
 spectante corona hominum atque Angelo-
 rum, hominum atque Angelorum iudex es
 futurus. Coronam, non apii vel lauri, sed
immarcescibilem; te cum mundo pugnantia
 habere omnia. *Quorum*, inquit Bernardus,
nativitas mala, vita peior, mors pessima.

§. I. PERORATIO.

Pars prima, pro animâ pœnitente.

Quæ cum appenderis omnia, rogabo
 rur-

rursum cum Augustino : *anne meliùs tibi videatur mendicare cum mundo , quàm regnare cum Christo ? pudet, inquit, ita proponi. Dicam aliter & fortiùs. An non meliùs tibi mendicare cum Christo , quàm regnare cum mundo? Et si bonum est mendicare cum Christo ; nonne meliùs est manducare cum Christo ? si tam suave est, ô Domine, flere pro te; quale erit gaudium de te? [Gilbert, & August.]* vel, ut Ambrosius; *Si opprobrium tuum gloria est; quid erit gloria tua?*

Quæ cum ita sint, quid esse causæ putem, cur tantum boni, tantum spei, tantum fidei non ametur à subditis, à famulis, à filiis Dei in tantum, ut, quemadmodum ante nos insinuavit Chrysostronus, haud aliud invenias certiusque discrimen inter fidelem & infidelem, quàm ex præposterâ ratione blasphemandi. Sonat enim per compita domosque Christianorum, nomen ubique Dei; sed quo scandalo? quid dico scandalo. Laus quæritur ubi pœna metuenda; sic, ut virtuti vitium, vitioque virtus novo more vertatur. O rem infandam! Et hæc est retributio nostra pro tot ac tantis in illo, ex illo, & ab illo donis? Me miserum! [1. Machab. 2.] *Ut quid natus sum videre contritionem populi mei? Ecce san-*
cti

*Et nostra, & pulchritudo nostra, & claritas
nostra desolata est, & coinquinaverunt eam
non gentes, sed filii dei. Nam ceteros ignaros
Dei sui que pessum ire non miror; sed te, ô
fili, post tot à Deo commoda, quæ non ne-
scis; post tot à te, & à mundo incommoda,
quæ scis, & quæ nescis; adhuc inter ganeas
diu noctuque versari? proh scelus! & unde
furoris tantum in te sacrilegiique tantum?
ubi es? unde? quò? appende, appende, appen-
de, inquam, ô dilecte viscerum meorum,
quondam corona mea, nunc dolor, nunc
pudor. Quid enim? uritur Apostolus, si quis
scandalizatur; & ego te videns, non (ût aj-
bat Paulinus) ex apro agnum, ex leone vi-
tulum; sed è contrario ex agno lupum, ex
ove suem, non urar de te, quem in Christo
olim genui, quem in mundo modò perdi-
di? Heu, heu, heu! fili mi, quàm vellem esse
apud te modò, & mutare vocem meam! quo-
niam confundor in te! (Galat. 4.) Imperiti-
am enim magistri redarguit iniquitas disci-
puli. Ergò, per viscera misericordie Dei nos-
tri, in quibus nos visitavit oriens ex alto, oro;
atque iterumque obtestor, resipisce tandem.
Da hoc mihi, antequam moriar: da tibi, ne
rursum moriâre; aut si mortuus es adhuc,*

ut

ut revivifcas; da denique nec mihi, nec tibi; fed Deo, fed Domino, fed Patri tuo. Hic, hic quidquid eft filii patrisque fimul in unum recollige, & prodigi perfonam, lacrymas, affectum iterum refer odio tui, amore Chrifti. *Sanguinem dedit, sanguinem debes;* (*Ambrosius.*) & fi sanguinem, quantò magis lacrymas?

Pars fecunda, pro animâ iustâ & innocente.

Neque fic tamen existimes, quòd id ego tantùm à pœnitente requiram. Nam etfi innocentiffimus audires; haud propterea deberes minùs: cùm multò majus beneficium fit à lapsu fervari immunem, quàm ab eodem, ubi cecideris, exfolvi reum. res mira! plus debet, qui debiti minus contraxit; innocens fateor, at beneficii reus gratiæque majoris. Ille debet quod debet, iste debet quicquid non debet, debito ex indebito plañè infinito. Itaque duo debitores erant, quorum utrique fit grande donativum, alteri denariorum quinquaginta, alteri quingentorum. Quæritur, uter amori plus debeat amoris? respondebis cum Simone. Arbitror
cui

cui donatum amplius; & ego cum Christo:
Rectè iudicâsti. Sed audi quid adjiciam. si in-
 terrogentur ambo, ut Petrus olim : *Amas*
me? illo vociferante, *Amo;* nonne hunc muls-
 tò magis exclamare oportebit? *Domine, tu*
scis, quia amo te!

Ergò, anima sancta, anima fidelis, & ut
 volumus, innocens, ac per hoc verè sponsa
 Christi, ecce amici auscultant : eja, vox tua
 sonet in auribus nostris. Dicat soror tua
 Maria: *Serò amavi!* dicas tu: *Serò & amavi,*
& amabo! Illa sit ut turtur, inter avia sem-
 per gemens, semper sola : tu sis ut columba,
 super aurea tecta semper amans, semper uni-
 ca, nunquam sola. Illa præteriti memor, *anás*
thema sit à mundo: tu sollicita futuri, sis *anás*
théma Christo. Clamet illa: *Vetera transie-*
runt. Tu: *Omnia poma nova & vetera serva-*
vi tibi, dilecte mi. Tibi intellectum, volun-
 tatem, facultates, sensus, actus, actuúmque
 radices; tibi vitam & vota ; quod possum,
 quod donas, utcumque redono. Nec si mihi
 centum non dico linguæ sint aut ora, sed
 etsi tota cor essem, arderéntque mecum
 omnia; æquarem unquam amando sponsa
 sponsum, infinitis etiam partibus victa. Sed
 hæc mihi tua de me victoria placet. Dexte-
 ram

ram ego victricem osculor. Epinicia cano,
 è tanto victrix, è quanto victa; & ideo sem-
 per victima. Unum est, unum, ô sponse,
 quod ante pôstque omnia supplex adoro;
 non regnum, non supplicium; neque hoc
 precor, neque illud deprecor. Rogâsti u-
 trùm amarem? & respondi cum Apostolo
 tuo; Tu scis quia amo te. ecce quod ambio,
 ut diligam Dominum Deum meum ex toto
 corde meo, ex totâ animâ meâ, & ex omnibus
 viribus meis, & ex omni mente meâ, in ater-
 num & ultra. Hoc est præceptum tuum, hoc
 votum meum, & summa votorum omni-
 um; hic Christianæ SAPIENTIÆ FINIS.

§. 2. EFFATA.

AMA, & fac quod vis.

Lex, modus, æterni finis amoris,

AMOR.

Amanti nihil grave.

Omnia fert qui amat; qui non amat
 omnia plangit.

*Fugum meum suave, & onus
 meum leve.*

Pondus amor; sed amor pondus, quo
 fertur in astra.

*Piger est, qui nihil amat; stultus, qui
 præ-*

*præter Deum aliquid amat, quod propter
Deum non amat.*

Ars amor est vitæ; scit vivere, qui
scit amare.

*Qui non amat Dominum JESUM Chri-
stum, sit anáthema: qui amat, sit anathéma.
Te nisi stultus amem, mihi grandia, Chri-
ste, minaris;*

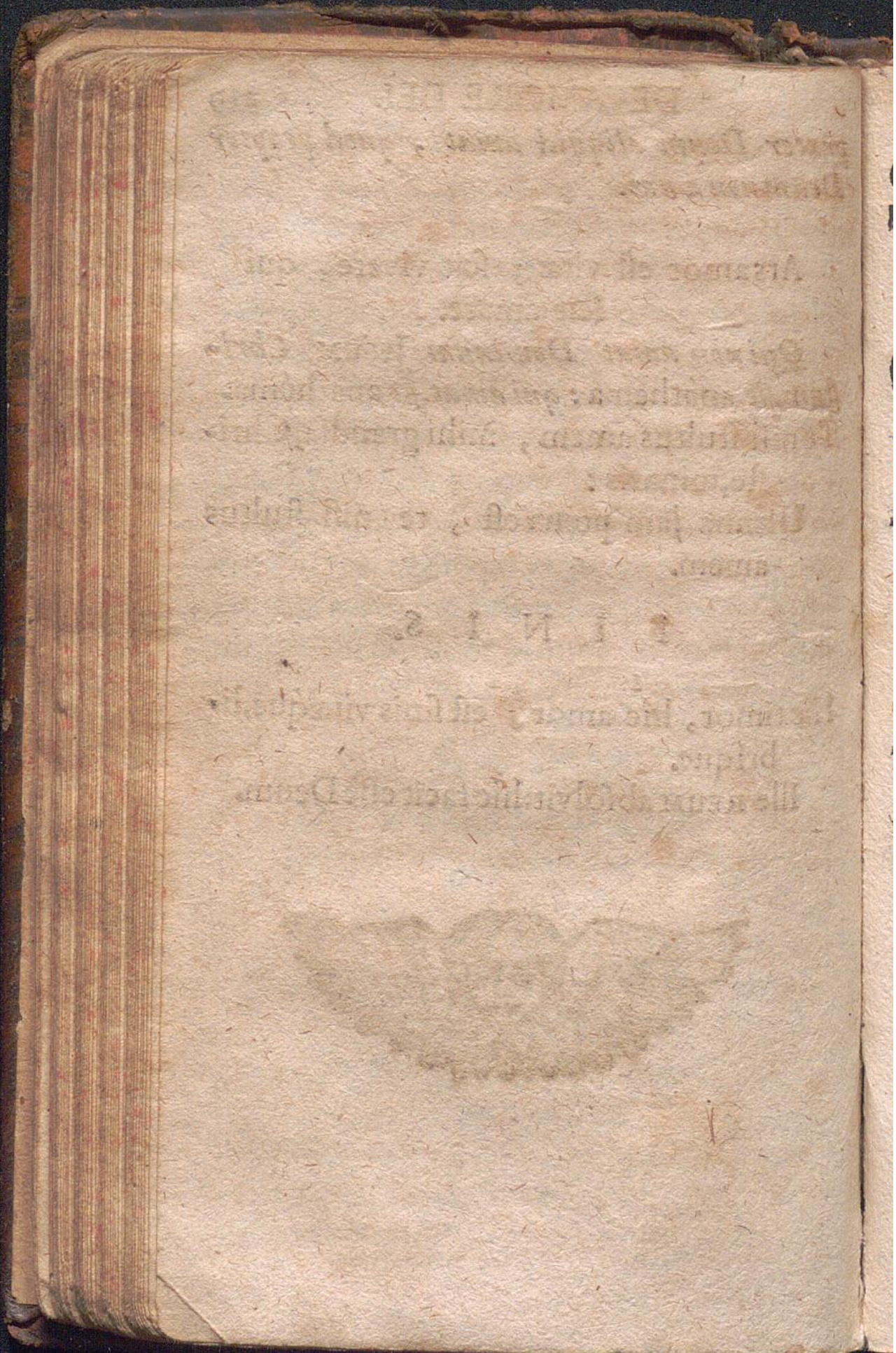
Ultima jam pœna est, te nisi stultus
amem.

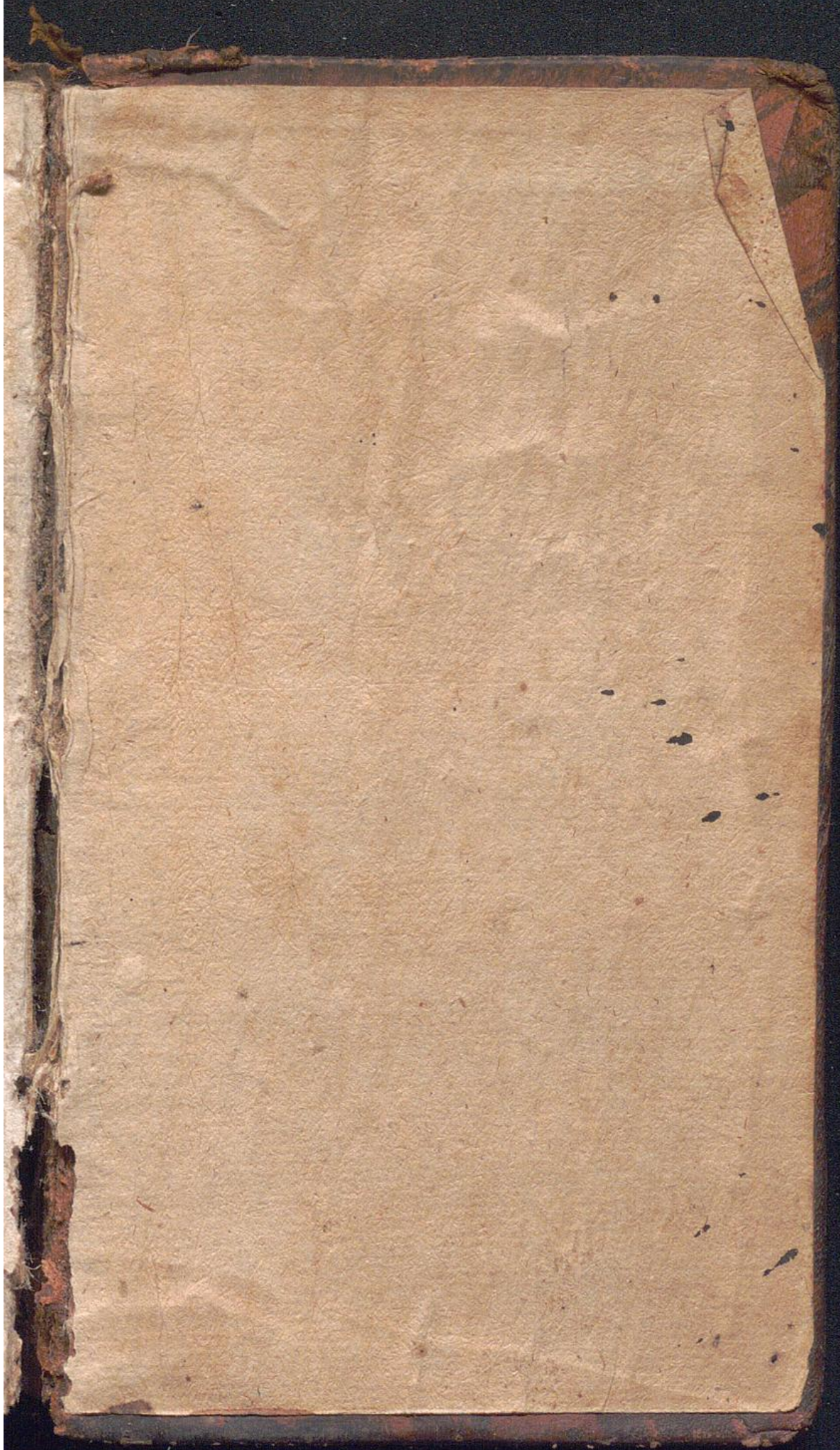
F I N I S.

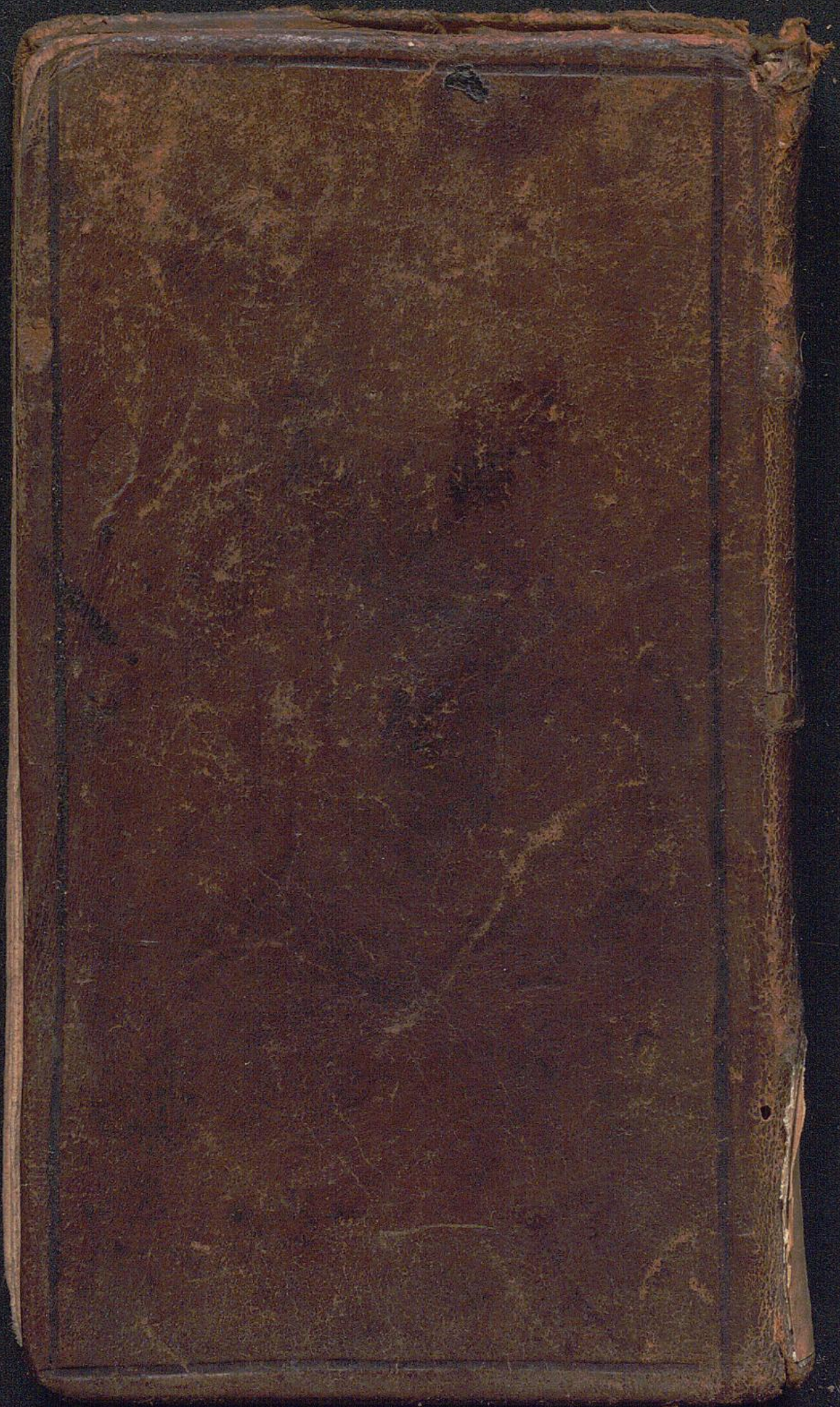
Hic timor, hic amor, est finis vitæque, li-
brique.

Ille REUM absolvit: hic facit esse Deum.

Th

2961